

Մ. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

ՀԱՅՈՅ ԼԵԶՈՒ

Դ. Ա. ՍԱԳԻՐԶ
ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՅՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

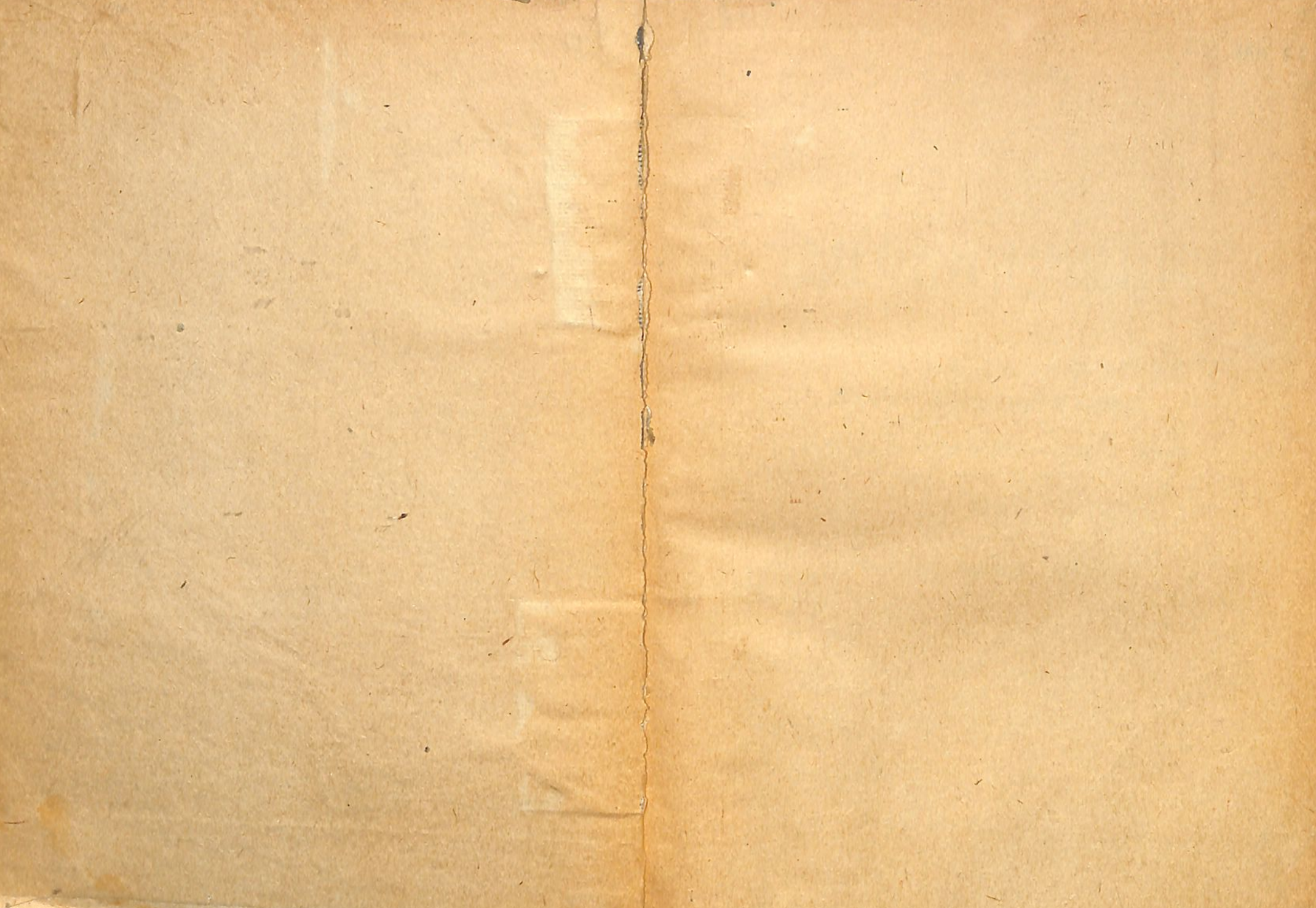
II ՄԱՍ

491.99-5
Գ-ՅԼ

ԵՏՀՐԱՏ
ԵՐԵՎԱՆ

4934

4 MAR 2013

491.99-5

9-31

4

Մ. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ

Դ Ա Ս Ա Գ Ի Ր Ք

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

(ԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՈՒՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ, ԽՈՍԿԻ ԶԱՊԱՑՈՒՄ)

II Մ Ա Ս

ԵՆՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հաստատված է ՀՍԽՀ Լուստողկոմատի կողմից

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ—1984

Յերբոց դասարանի հայոց լեզվի դասասուներն
 աս դասագրքով դասավանդելու համար անպայման
 պէ՛տի կարդան հույն հեղինակի «Լեքսիկոն» գործ-
 նական ցուցումներ «Հայոց լեզու» դասագրք-
 քով դասավանդելու վերաբերյալ» գրելու կը:

Ա. ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

1. ՅԵՆԹԱԿԱՆ ՅԵՎ ՍՏՈՐՈԳՅԱԼԸ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ

1. Վարժ կարդալ սովորելուց հետո մաքուր, պարզ
 և կանոնավոր արտագրեցե՛ք ամբողջական բառերով:

Պատ. հմտագիր՝ Մ. Մկրյան, տեխ. խմբ. Գ. Չեմյան, ձեռագրերը՝ ճկ. [redacted]
 մկաքմերը՝ Լ. Շավարշի սրբագրիչ Ս. Շահբազյան
 Հրատ. № 2954 Գլավխիտ. № 8522 պատվեր. № 689. Թիւրամ 40.000.
 Հանձնված է արտագրութեան 7 ապրիլի 1934 թ.
 Ստորագրված է Թալեու 31 մայիսի 1934 թ.
 Գեոհրատի տպարան, Յերևան

Զորահանդես

Ճրամահասարակ կարգադրում
է: Ճեժեղակներն արշավում են: Ճրե-
կավորները գնում են: Ճեղքակներ-
ը խալում են: Մահները սողում
են. նվագախումբը նվագում է:
Պրոշակները ծածախվում են: Մա-
վառնակները թռչում են: Ըփերը
շարժվում են:

Հարցեր

1. Գանի նախադասութիւնից ե կազմված այս հոդվածը:
2. Իսկ քանի բառից ե կազմված յուրաքանչյուր նախա-
դասութիւնը:

Սոսե լիս մեր մտքերն ենք արտահայտում
բառերով: Բառերով արտահայտված ամեն մի
առանձին միտք կոչվում ե նախադասութիւն:

Այն բառերը, վորոնք նախադասութիւն
են կազմում, կոչվում են նախադասութեան ան-
դամներ:

2. Ներքեւում ցույց տրված ձեւով նախորդ հոդվածի
նախադասութիւնների համար գրեցեք հարցերը ե նրանց
դեմը՝ աջ սյունակում՝ ամենակարճ պատասխանները:

ՈՐԻՆԱԿ

Հարցեր

- 1) Ո՞վ ե կարգադրում:
- 2) Ովքե՞ր են գնում:
- 3) Ի՞նչն ե շարժվում:
- 4) Ինչե՞րն են ծածախվում:

Պատասխաններ

Հրամատարը:
Հրետավորները:
Շքերթը:
Դրոշակները:

Նախադասութեան այն անդամը, զորի մա-
սին մի բան ասվում ե ե վորը պատասխա-
նում ե ո՞վ (ովե՞ր), կամ ի՞նչ (ինչե՞ր) հարցե-
րին, կոչվում ե յեկնակ:

3. Նախորդ դասի ձեւով նույն նախադասութիւն-
ների համար ձախ սյունակում գրեցեք հարցերը, իսկ
աջ սյունակում՝ ամենակարճ պատասխանները:

ՈՐԻՆԱԿ

Հարցեր

- 1) Ի՞նչ ե անում հրամատարը:
- 2) Ի՞նչ են անում հրետավորները:
- 3) Ի՞նչ ե լինում շքերթը:

Պատասխաններ

Կարգադրում ե:
Գնում են:
Շարժվում են:

Նախադասութեան այն անդամը, Վորը ցույց
ե տալիս, թե ի՞նչ ե անում կամ լինում յենթա-
կան, կոչվում ե usոռոգյալ:

Ստորոգյալը պատասխանում ե ի՞նչ ե ա-
նում կամ ի՞նչ ե լինում հարցերին:

4. Նախադասութեաններն արտագրելիս յենթա-
կոն ընդգծեցեք մեկ գծով, իսկ usոռոգյալը՝ յերկու
գծով:

Սոսալորը գործարանում

Սերելը ծագում ե: Շում ե շա-
կր: Գալիս եմ բանվորները: Վո-
րը կենդանանում ե: Բանվոր-
ները հալափում եմ: Մարեերը
հարկածում եմ: Պապգլախները
շարժում եմ: Սոսկում ե գործա-
րանը: Յետում ե աշխարանքը:

5. Տված յուրաքանչյուր ստորոգյալի համար գրե-
ցեք հաւար յենթակա:

Շունը հաջում ե:

... կանչում ե:

... միավում ե:

... կռավում ե:

... բառաչում ե:

... խրխնում ե:

... մայում ե:

... վռոնում ե:

Յերե չգիտեմ, թե ի՞նչպես ե գրվում բառը, անստյ-
ման ոգագործեցեմ տյս դասագրքի վերջում տված ուղ-
ղագրական բառարանը:

6. Տրված յուրաքանչյուր յենթակալի համար գրեցեք
հարմար usոռոգյալ:

Սերելը ծագում ե:

Գետը ...

Ոճը ...

Դերձակը ...

Կոյտնտեսականը ...

Բանվորը ...

7. Նկարներին վերաբերող նախադասութեաններ
կազմեցեք միայն յենթակալով ե ստորոգյալով արտա-
գրելիս յենթական ընդգծեցեք մեկ գծով, իսկ usոռոգյա-
լը՝ յերկու գծով:

Յենթական ու ստորոգյալը նախադասու-
թյան գլխավոր անդամներն են, փորոփետեմ ա-
ռանց նրանց փոչ մի նախադասությունն չի
կարող կազմվել:

Այն նախադասությունը, փորը կազմված է
միայն յենթակայից և ստորոգյալից, կոչ-
վում է համառոտ նախադասություն:

8. Կարդացե՛ք՝ լուրաքանչյուր չորս տողին հարմար
վերնագիր դնելով:

Տարվա յեղանակները

1 ...

Ձյունը հալվում է:
Ոտոր կաշառում է:
Ծաղիկը ծաղկում է:
Որը յերկարում է:

2 ...

Արեֆն ալրում է:
Ոտոր չորանում է:
Ցորենը հասնում է:
Հասկերը լցվում են:

3 ...

Դաշտը մերկանում է:
Որը կարճանում է:
Քամին խաղում է:
Անձրևը մաղում է:

4 ...

Ձյունը գալիս է:
Գետը սառչում է:
Վոմանք սղղում են:
Վոմանք սահում են:

Հարցեր

1. Քանի նախադասությունից է կազմված լուրաքանչյուր
քառյակը:

2. Խնչվախի նախադասություններ են դրանք:

3. Ընտրեցե՛ք լուրաքանչյուր յենթակայի համար
հարմար ստորոգյալ կաշմեցե՛ք նախադասություններ և

գրեցե՛ք իրար յետևից հոգվածի ձևով. ձեր գրանցած
հոգվածի համար մտածեցե՛ք հարմար վերնագիր:

Յենթակա

Հարվածայինը . . .
Պարապուրդները . . .
Կարգապահությունն . . .
Ատաղրանքը . . .
Վորակը . . .
Բանվորները . . .
Գործարանը . . .

Ստորոգյալ

ավելացել է
հաղթանակել է
գեկուցում է
պարգևատրվել են
ամրացել է
բարելավվել է
վերացվել են

ՈՐԻՆԱԿ

Հարվածայինը գեկուցում է: Պարապուրդները . . .

10. Կատարեցե՛ք նախորդ դասի ձևով:

Յենթակա

Կոլտնտեսությունը . . .
Ախատանքը . . .
Դիմազրկությունը . . .
Գործարքը . . .
Տրակտորները . . .
Ցանքսերը . . .
Բերքը . . .

Ստորոգյալ

կատարվել են
ամրացել է
կարգավորվել է
բարձրացել է
վերացվել է
մտցվել է
վարել են

11. Տրված բառերը դարձրե՛ք ստորոգյալներ, ընտ-
րելով նրանց համար հարմար յենթականեր. աշխատանքը
կատարեցե՛ք ախպես, փոր ստացվի փորըրիկ կապակցված
շարադրություն:

Ամպրոպ

կուտակվեցին
ծածկվեց

վորոտաց

փայլատակեց

տեղաց

սկսվեց

(ամպ, ամպեր, կայծակ, յերկինք, տնձրեմ, նեղեղ)

12. Տրված բառերը դարձրեք յենթակամներ, ընտրելով նրանց համար հարմար ստորոգյալներ. նախորդ դասի ձեւով կատարեցեք ախպես, վոր ստացվի կապակցված շարադրութիւն:

Աշուն

յիղանակը
անձրիւ

քամի

ծառեր

տերեւներ

թռչուններ

13. Պատմեցեք այս նկարի բովանդակութիւնը. ինքնեք վերնագիրը դրեք:

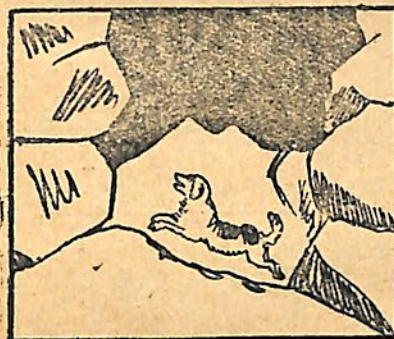
14. Այս նկարներով բանավոր շարադրութիւն կազմեցեք. նախ վերնագրեցեք և ապա պատմեցեք:

1

2

3

4

5

6

II. ԼՐԱՅՈՒՄՆԵՐԸ ՆԱԽԱԴԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ

1. Արտագրեցեք այս նախադասութիւնները. յենթական ընդգծեցեք մեկ գծով, իսկ ստորագյալը՝ յերկու գծով.

Ճանաչխաւոր շէրքը կեսորին
չարժւում է:

Ճարվածային բանկորներն ուրախ
գնում են:

Կարմիր դրոշակները բարձր ծա-
ծանւում են:

Հարցեր

1. Ինչո՞վ են տարբերվում վերիվի նախադասութիւնները «Տոն» հոգվածի համապատասխան նախադասութիւններից:

2. Վճիռ բառերն են ախտեղ պարզաբանում՝ լրացնում յենթականների միտքը:

3. Իսկ վճիռ բառերն են լրացնում ստորոգյալների միտքը:

4. Յէրբ ե ավելի լրիվ դառնում միտքը՝ ալը լրացական բառերով, թէ՛ առանց ալը լրացումների:

Նախադասութեան միայն գլխավոր անդամներով արտահայտված միտքը շատ անգամ լրիվ չի լինում. այդ միտքը լրացնելու համար նախադասութեան մեջ լինում են նաև ուրիշ բառեր:

Յենթականի և ստորոգյալի միտքը լրացնող բառերը նախադասութեան մեջ կոչվում են լրացումներ:

Լրացումները նախադասութեան յեկրորդական անդամներն են: Առանց յենթականի և ստորոգյալի նախադասութեան չի կարող լինել: Առանց լրացումների նախադասութեան կարող ե լինել:

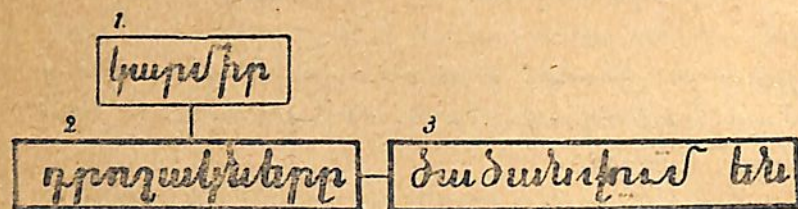
2. Արտագրեցեք ալ սյունակի նախադասութիւնները և ընդգծեցեք լրացումները.

Դրոշակները ծածան- Կարմիր դրոշակները
վում են: ծածանվում են:

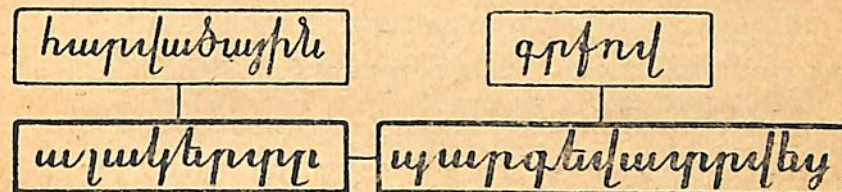
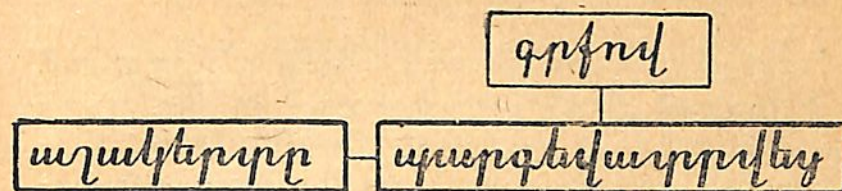
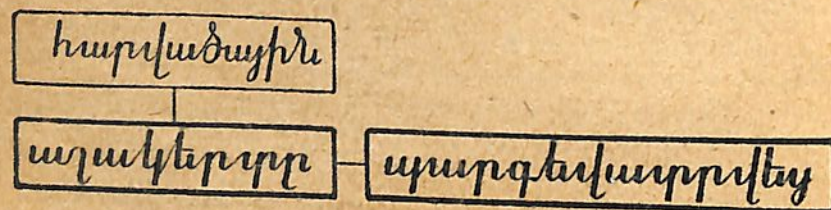
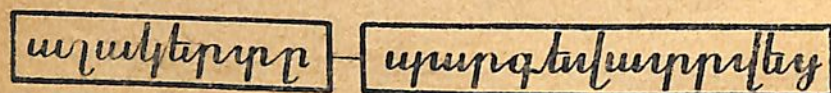
Սովառնակը թրո- Սովառնակն արագ
չում է: թռչում է:

Այն նախադասութեանը, վորի մեջ բացի յենթականից և ստորոգյալից կան նաև լրացումներ, կոչվում ե ընդարձակ նախադասութիւն:

3. Ցույց տվեք գծադրերով, թե նախորդ յերկու դասերի նախադասութիւնների մեջ վո՞ր բառերով են լրացվում ստորոգյալները և վճիռ բառերով՝ յենթականները:

4. Սապեք համառոտ նախադասութիւններ և դարձ-
րեք ընդարձակ նախադասութիւններ, նախ՝ միայն յեն-
թական լրացնելով, ապա՝ միայն ստորոգյալը և հետո՝
թե՛ լենթական և թե՛ ստորոգյալը միասին և վերջում
ձեր կազմած նախադասութիւններն արտահայտեցեք
զծագրերով՝ հետեւյալ ձևով.

5. Նախորդ դասի ձևով գծալրերով արտահայտեցեք
հետեւյալ նախադասութիւնները.

Նիսանը գնաց:
մեր Նիսանը գնաց:
Նիսանը գնաց դպրոց:
մեր Նիսանը գնաց դպրոց:

6. Արտագրեցեք հետեւյալ նախադասութիւնն ա-
ռանց լրացումների՝ ամենակարճ ձևով.

Ուսեղ աշակերտներն ոգնում են իրենց թույլ
ընկերներին:

7. Արտագրեցեք միայն համառոտ նախադասութիւն-
ները:

Դպրոցում

Ուսուցիչը սովորեցնում է: Յերեխանի ըր գրում են թանաքով: Աշակերտը կարդում է: Աշակերտների ղեկավարում են գունավոր մատիտներով: Աշակերտներին պատմում է: Դպրոցի ընդարձակ բակում դպրոցականները խաղում են:

Տ. Հետևյալ հոգվածի համառոտ նախադասությունները դարձրեք ընդարձակ նախադասություններ՝ մտցնելով նրանց մեջ լրացումներ.

Առաջին հնգամյակի արդյունքները

Շինարարությունն ընդարձակվել է: Արդյունաբերությունն աճել է: Գյուղը փոխվել է: Կուտնտեսություններն ամրացել են: Յեկամուտն ավելացել է: Անդրագիտությունը վերացվել է: Գործադրկությունը վերացվել է:

ՈՐԻՆԱԿ

Սոցիալիստական շինարարությունն ընդարձակվել է:

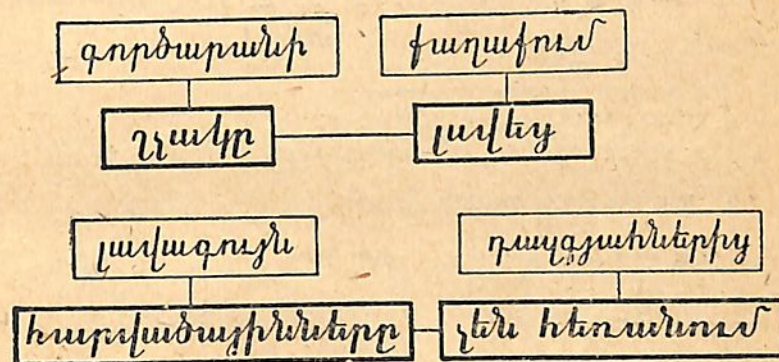
9. Արտագրեցեք ընդարձակ նախադասությունները՝ հարցերի տեղ լրացումներ դնելով.

Հավագույն հարվածայիններ

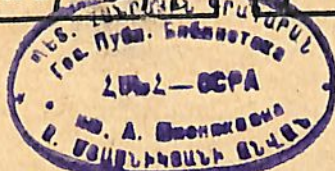
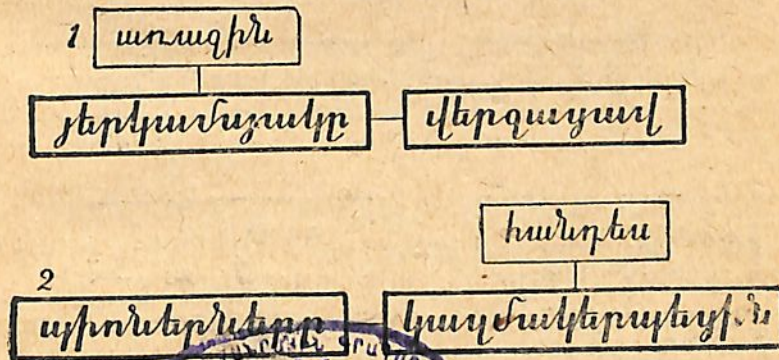
(Ինչի) չհանր (վո՞րսեղ) լավեց: (Ի՞նչպիսի) հարվածայինները (վո՞րսեղից) չեն հեռանում: (Ի՞նչպիսի) բրիգադը (ի՞նչպես) աշխատում է: (Ի՞նչի) ձեռքով ծառը վերանում է: (Ի՞նչպիսի) գործարանն ամրաձում է:

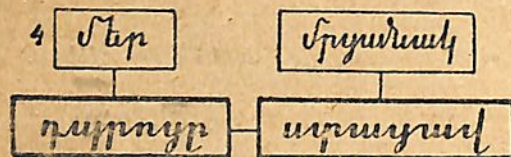
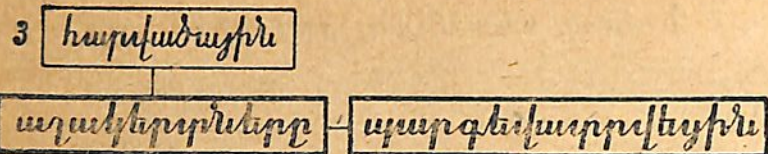
10. Նախորդ դասում ձեր արտագրած ընդարձակ նախադասությունների բառերի կապը ցույց տվեք գծադրելով.

ՈՐԻՆԱԿ

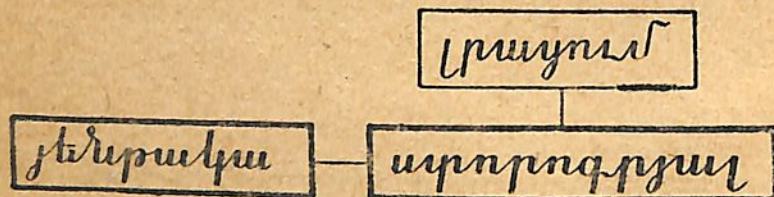

11. Գծադրե՞րո՞ւմ տրված նախադասությունները գրեցե՞ք սովորական ձևով՝ իրար յետևից. նախադասություններն սկսեցե՞ք մեծատառով. նախադասությունների վերջում վերջակետ դրե՞ք. յե՞նթակայի լրացումներն ընդգծեցե՞ք մեկ գծով, իսկ ստորոգյալի լրացումները՝ յլրկու գծով.

12. Ասպիսի գծագրերը գծեցեք ձեր տետրերում և նրանց մեջ անդադրեցեք ներքևիում տրված նախադասութունները:

Դպրոցական ցուցահանդեսը

Դպրոցական ցուցահանդեսը բացվեց: Մտողները դիտելու յեկանս Ուսման հարվածայինները ծնողներին ուրախացրին:

13. Վերլուծեցեք հետևյալ նախադասութունը. պատասխանե՛ք տրված հարցերին և ցույց տվե՛ք, թե՛ վոր բառը վորի լրացումն է.

Մեր որագրից

Սեպտեմբերի քսանին մեր խումբը վորոտեց բաժանորդագրվել «Հոկտեմբերիկ» ամսապլին:

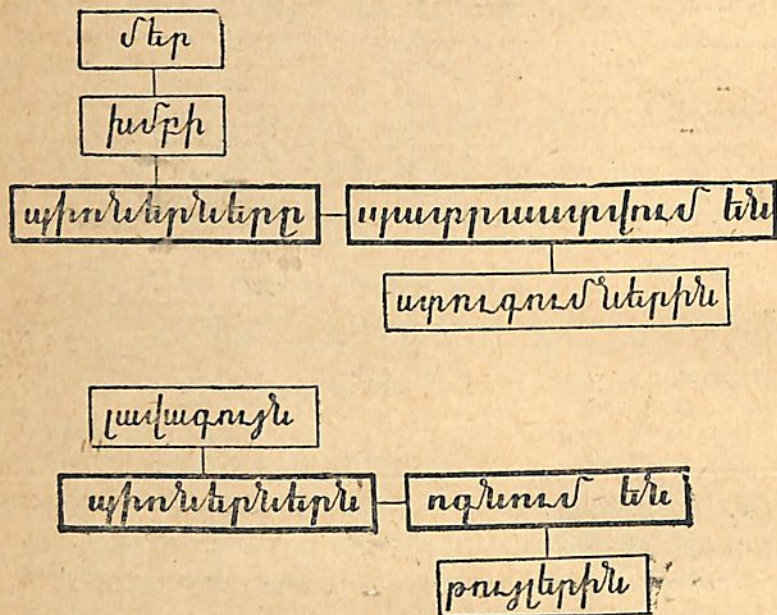
Հարցեր

1. Ո՞վ վորոտեց:
2. Խումբն ի՞նչ արեց:
3. Ի՞նչ վորոտեց:
4. Յե՞րբ վորոտեց:
5. Վճր ամսի քսանին:
6. Ինչի՞ն բաժանորդագրվել:
7. Վճր ամսագրին:

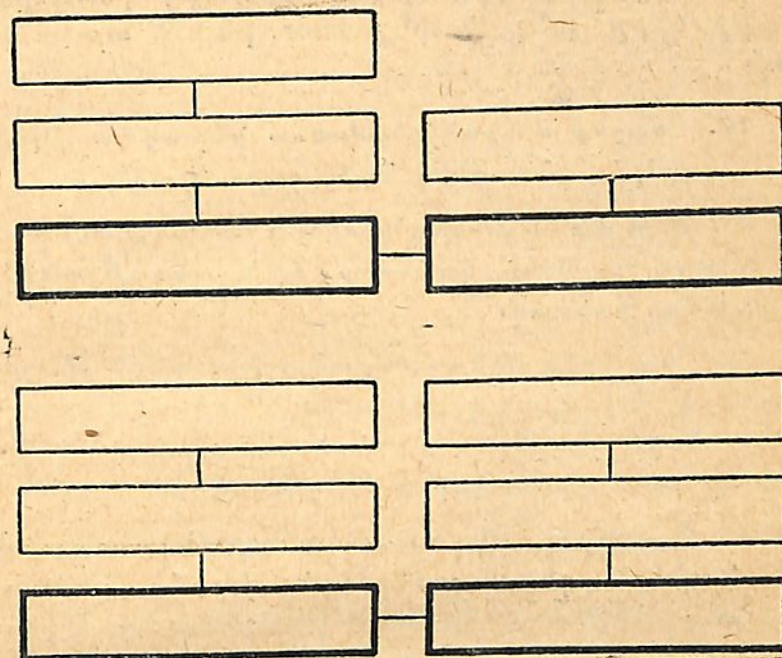
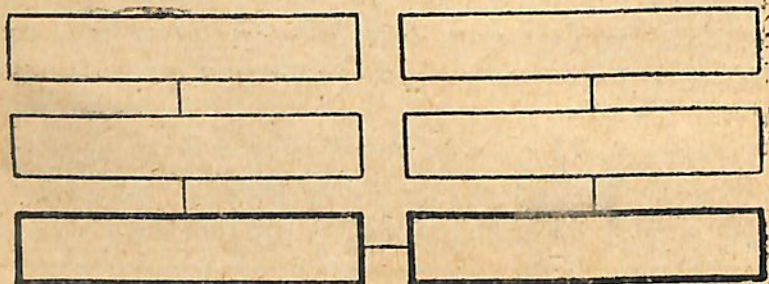
Հարցերով կարող ենք իմանալ բառերի կապը նախադասության մեջ (թե՛ վոր բառը վորի լրացումն է):

Լրացումները միմիայն յենթակայի և ստորոգյալի համար չեն գրվում. լրացումները նույնպես կարող են ունենալ իրենց լրացումները:

14. Գծագրերում տրված նախադասութիւնները գրեցեք տողերով իրար լեռնակից և ընդգծեցեք միայն լրացումները լրացումները:

15. Ներքևում տրված նախադասութիւնները դասավորեցեք այս գծագրերում:

Մ ե Ր Ո Ր Ա Ղ Ր Ի Յ

Յերրորդ խմբի աշակերտները լավ ձեռագիր ունեն: Ուսման հարվածային աշակերտները կանոնապարտագրում են: Գրավորից թույլ աշակերտները հետևում են առաջավոր սովորողներին:

16. Կազմեցեք ընդարձակ նախադասութիւններ, մտցնելով լրացումներն այն հարցերով, վորոնք տրված են փակագծերում. այդ հարցերը յենթակային, թե ստորոշյալին են վերաբերում:

Աշակերտը (վո՞րսեղ, ինչո՞վ, ի՞նչ) գրեց:
 Արամը (յե՞րբ, վա՞րսեղ, ինչո՞վ) պարզեցվատրվեց:
 Պիոնները (յե՞րբ, ինչի՞նչ համար, ինչի՞նչ) արժանա-
 ցավ:

17. Ասացեք մի քանի համառոտ նախադասություն-
 ներ և դարձրեք ընդարձակ նախադասություններ:

18. Ասացեք մի քանի ընդարձակ նախադասություն-
 ներ և ապա դարձրեք համառոտ նախադասություններ՝
 լրացումները հանելով:

19. Պատմեցեք ձեր կատարած աշխատանքների, զբո-
 սանքների, լինության դիտողությունների, ձեր ապավո-
 րությունների մասին. դրանցից ամենահաջողները զրի՞
 առեք մի քանի ընդարձակ նախադասություններով:

20. Փոքրիկ պատմություններ հորինեցեք. սյունակ-
 ներում տրված բառերը գործածեցեք փորպես յենթակա-
 ներ. այդ յենթակաների համար մտածեցեք հարմար
 ստորոգյալներ և լրացումներ. գրեցեք կարճ նախադա-
 սություններով:

ՈՐԻՆԱԿ

գործարան
 ճնոց
 բանվորներ
 ցեխ
 հարվածայիններ
 ճեղքվածք

Մեր գործարանն արդեն ավարտ-
 ված է: Սարքավորված է նոր
 ճնոցը: Բանվորներ խոշոր հաղթա-
 նակ տարան: Հնոցային ցեխն իրեն
 հայտարարեց հարվածային: Հա-
 վածայինները փոքեփորված անցել
 են աշխատանքի: ձեղքվածք վե-
 րացված է:

կոլանտեսություն
 տրակտորներ
 շարքացան
 բուժարան
 դպրոց
 մսուր
 կոմյերիտականներ

դպրոց
 ուսուցիչներ
 աշակերտներ
 պիոններ
 կոմյերիտականներ
 աշկոմ
 հաղթանակ

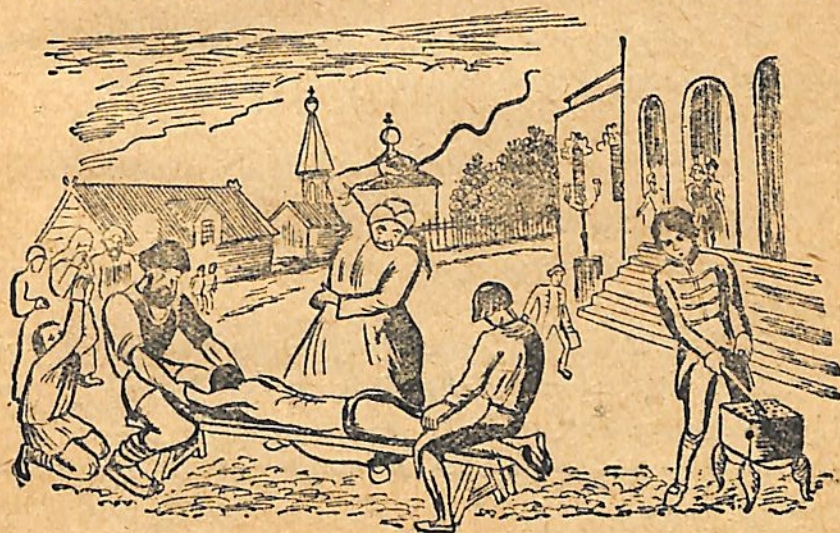
21. Գրավոր լրիվ պատասխաններ տվեք հետևյալ
 հարցերին:

Հարցեր

1. Յե՞րբ կատարվեց Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը:
2. Ի՞նչպես ելին ապրում բանվորները Հոկտեմբերյան հե-
 ղափոխությունից առաջ:
3. Ո՞վքեր ելին շահագործում բանվորներին:

22. Բանավոր շարադրեցեք նկարի բովանդակությունը:

ԿԱԼՎԱԾԱՏԻՐՈՒՂԻ ՍԱԼՏԻԶԻԽԱՅԻ ԳՍԶԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

23. Բանալոր շարադրութիւն կազմեցեք հետեւյալ վերնագրերով.

Ի՞նչպես պետք է սովորեմ այս տարի:

Ի՞նչ եմ ուզում դառնալ:

Ի՞նչ եմ սիրում ամենից շատ:

Իմ հավանած կինոնկարը:

Իմ մոտ ընկերը:

Մեր ամենահետաքրքիր եքսկուրսիան:

24. Ինքներդ շարունակեցեք սկսած պատմութիւնը.

Արամի ամենաուրախ ուրը

Հոկտեմբերիկ Արամը դիմում եր տվել պիտներական կազմակերպության շարքերն անցնելու համար...

25. Գրեցեք այս հարցերի պատասխաններն այնպես, Վոր ստացվի կապակցված շարադրութիւն.

Մեր դպրոցը

1. Ի՞նչպես ե կոչվում ձեր դպրոցը:

2. Արհեստանոց կամ աշխատանքի սենյակ ունի:

3. Յերեխաները տաք նախաճաշ ստանձում են:

4. Քանի հոկտեմբերիկ ե քանի պիտներ կա ձեր դպրոցում:

5. Վճիռ դպրոցի հետ ե սոցմրցման պայմանագիր կնքել:

6. Քանի հոգի յեն հարվածայինները:

7. Ի՞նչպես ե կազմակերպված թույլերի ոգնության գործը:

26. Տրված պլանով շարադրութիւն գրեցեք.

Մեր կոլտնտեսութիւնը

1. Ի՞նչպես ե կոչվում ձեր կոլտնտեսութիւնը:

2. Յէրք ե կազմակերպվել:

3. Քանի տուն ե յտել կոլտնտեսության մեջ:

4. Ի՞նչպես են աշխատում կոլտնտեսութիւնները:

5. Ունե՞ք ակումբ, մանկապարտեղ ե մսուր:

6. Ի՞նչ դյուղատնտեսական մեքենաներ ունի ձեր կոլտնտեսութիւնը:

Բ. ԽՈՍՔԻ ՄԱՍԵՐ

III. ԳՈՅԱԿԱՆ

1. Արտադրեցեք կետերի տեղ յենթականեր զնելով ե առանց հարցերի.

Հացթուխը հաղ ե թխում: ... (ի՞նչ) մեկնեց:

... (ո՞վ) քար ե տաղում: ... (ի՞նչ) ջարդվեց:

... (ո՞վ) գիրք ե կաղմում: ... (ի՞նչ) թառամեց:

2. Գրեցեք ձեր տեսածը դպրոցում, դպրոցում, անտառում, փողոցում, պատասխանելով նախ՝ ո՞վ ե նա ե ապա՝ ի՞նչ ե այն հարցերին.

ԲՈՒԿ ԵՆՈՒ ԲՆԵՆԵՆ
 ՈՒՍՈՒՄԵՐԻՆ ՍԵՂԱՆ

3. Այս ձեւով գրեցեք առարկաների անունները.

Արհեստանոցների անուններ	Գործիքների անուններ	Նյութերի անուններ	Պատրաստած իրերի և հագուստի անուններ
Դարբնոց			
Հյուսնոց			
Դերձականոց			

(վերաս, փուխ, ասեղ, յերկաթ, քել, գնդան, արդուկ, պողպատ, բալիկ, կռան, վարսիք, ածուխ, վերափու, բալիկ, բաճիկ, դուր, պոստակ, դակու, սղոց, ուրագ, սեղան, արոտ, պանարան, մուրն, կացին, ննոց, վերնաբալիկ)

4. Գրեցեք հետեւյալ գրենական պիտույքների անուններն այլբանական կարգով.

Գրենական պիտույքներ

Դասագիրք, տետրակ, գրչակոթ, գրիչ, մատիտ, թանաքաման, սետին, քանոն, գրչաման, վրձին, չրաներիկ, համրիչ:

5. Արտագրեցեք հաղորդակցութեան միջոցների անունները.

Փամացույց, բարձրախոս, շոգեքարչ, հեծա-

նիվ, ավտոմոբիլ, շարքացան, դիրիժաբլ, սովառնակ, տրամվայ, կառք, սայլ, ավտոբուս, մոտոցիկլետ, գութան, սերմագործ:

6. Արտագրեցեք նախ՝ ծաղիկների և ապա՝ պտղատու ծառերի անունները.

Ծաղիկներ և պտղատու ծառեր

Մանուշակ, տանձենի, կակաչ, խնձորենի, վարդ, թզենի, մեխակ, նռնենի, շուշան, կեռասենի, ձնծաղիկ, սալորենի, համրիկ, թթենի, նարգիզ, ծիրանի:

7. Արտագրեցեք միայն ազգական ցույց տվող անունները.

Ընտանիքում և դպրոցում

Հայր, ուսուցիչ, մայր, աշակերտ, քույր, բըժիշկ, յեղբայր, պիտներ, հորաքույր, աշակերտուհի, մորեղբայր, պապ, վարիչ, տատ, հոկտեմբերիկ, մորաքույր:

8. Արտագրեցեք նախ՝ ձկների և ապա՝ թփերի անունները.

Կարմրախայտ, մորենի, իշխան, վարդենի, կողակ, մոշի, դեղարքունի, մասրենի, տառեխ:

9. Արտագրեցեք և յերեք կետերի տեղ դրեք այն բառը, լուրն արտահայտում է, թե թված առարկաներն ինչ են.

Տանձը, խնձորը, դեղձը, ծիրանը և սալորը
պսուղներ են:

Ցորենը, գարին, հաճարը և յեգիպտացորենը... .

Առվույտը, յերեքնուկը, սեզը և վիկը ...

Համեմը, սամիթը, ուհանը և կոտեժը ...

Բողկը, շաղգամը, ճակնդեղը և դաղարը ...

Վարդը, հասմիկը, շուշանը և մանուշակը... .

Կաղնին, յեղեվնին, սոճին, բարդին և կեչին... .

(ծառեր, ծաղիկներ, արմիք, կանաչեղեն, խոտա-
բույսեր, հացաբույսեր)

10. Ի՞նչ է նկարագրվում «Փոթորիկ» հոդվածում.
գրեցեք այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս բնու-
թյան յերևույթներ:

Փորորիկ

Ի՞նչ սասարիկ փամբն: Շնկան
անշրտի խոշոր կարիկներ, և
հանկարծ կայծակը փայլարա-
կեց: Մեկը փրորաւ: Անշրտի
սկալեց և փանի գնաց՝ հորդաւցաւ,
սասարկաւ:

11. Արտագրեցեք նախ՝ այն բառերը, վորոնք ցույց
են տալիս բնության յերևույթներ (կայծակ,
փոթորիկ), իսկ ապա՝ այն բառերը, վորոնք ցույց են
տալիս դեպքեր կամ հասարակական յերե-
վույթներ (նեղափոխութիւն, ժողով):

Անձրեւ, հրդեհ, ընտրութիւն, գործադուլ, կայ-
ծակ, հեղափոխութիւն, սառնամանիք, խա ա-
րում, դարուն, վորոտ, կռիւ, աշուն, ցուրտ, ժո-
ղով, քամի, տաքութիւն, պարապմունք, ձմեռ,
ցույց, մրցում:

Մարդիկ, կենդանիները, իրերը, բնության
յերեվույթները, դեպքերն ընդհանուր բառով
կոչվում են առարկաներ:

Առարկա ցույց տվող բառերը կոչվում են
գոյական:

12. Արտագրեցեք գոյականները:

Ի՞նչ ենք ստանում

— Ի՞նչ ենք ստանում,
յերբ ծառ ենք տնկում.

— Մի հսկա անտառ,
ուր կա անհամար
մողես և բզեզ,
կաշաղակ, ագռով,
արջ, գայլ ու աղվես:

— Ի՞նչ ենք ստանում,
յերբ ծառ ենք տնկում.

Դուռ ու պատուհան,
սեղան, նստարան,
քանոն, գրչակոթ,
սայլակ ու անիվ,
ծաղիկ անուշ հոտ:

— Ի՞նչ ենք ստանում,
յերբ ծառ ենք տնկում.

Մեծ ռադիոսյուները,
վոր բռնենք ձայներ,
զերան անհամար
յերկաթ՝ զ՝ րի,
կամ րջի համար:

— Ի՞նչ ենք ստանում,
յերբ ծառ ենք տնկում.

— Տերեվ անհամար,
կանաչ, գոփարար,
աղբյուրներ վարար,
ստվեր, մաքուր ող
թոքերի համար:

13. Գրեցեք շարադրություն՝ «Դպրոցի ընթերցարանում» վերնադրով աղ շարադրության մեջ գործածեցեք հետևյալ գոյականները.

Դպրոց, ընթերցարան, աշակերտներ, վարիչ, ուսուցիչ, դիրք, ընթերցանություն, պատմվածք, հեքիաթ, պիոներ, հոկտեմբերիկ, հարվածային:

14. Արտազրեցեք և ընդգծեցեք գոյականները.

Դ ա շ ա ե ր ու մ

Մեր կոլխոզի
դաշտերում
կյանքն է աշխուժ
միշտ յեռում.
մշակում են
սպիտակ
քուլա-քուլա
լավ բամբակ,
ծխախոտ են մշակում,
թթենիներ են տնկում:

Առվից-առու,
մարզից-մարզ
կոլխոզիկներ
շարքե-շարք
աշխատում են
յեռանդով,
ուրախ ու գոհ,
անվրդով,
նոր, լավ կյանք են
կառուցում:

Անձնավորություն ցույց տվող գոյական-
ների համար դնում են՝ ո՛վ, ու՛մ, ումի՞ց, ումո՞վ
հարցերը:

Մնացած գոյականների համար դնում են՝
ի՞նչ, ինչի՞, ինչի՞ց, ինչո՞վ, ինչո՞ւմ հարցերը:

15. Արտազրեցեք հոգևածից գոյականները.

Ա ո ա ջ և հ ի մ ա

Առաջ, յերբ նայում եյիր սավառնակից՝ դաշ-
տերը նմանվում եյին կարկառած վերմակի:

Հիմա լայն տարածվել են կանաչ գորգերը՝
Տրակտորները ջնջեցին սահմանները, ու դաշտերի
կտորները ձուլվեցին, միացան—կախատեցության
ընդարձակ դաշտերը դարձան:

Ուր առաջ գետակն էր խոխոջում, այնտեղ
ելեկտրակայանն է դղրդում:

Ուր ճահիճներն եյին փտում, այսօր բամ-
բակն է ծաղկում:

Մութ ծմակներում սողոցարանն է գործում.
Նրան ողակում է նոր կառուցած յերկաթուղին:

Ու ամեն տեղ բանվորներ, մեքենաներ...
ծուխն է բարձրանում, շողին հոնդում, մոտորը
թնդում. ամեն տեղ յեռում է աշխատանքը, ու
կառուցում են, կառուցում անվերջ:

16 Գտեք հակառակ նշանակութիւն ունեցող գոյականները և արտագրեցե՛ք:

Պատերազմ	— ...	Ծերութիւն	— ...
Դառնութիւն	— ...	Տաքութիւն	— ...
Կյանք	— ...	Աշխատասիրութիւն	— ...
Հիվանդութիւն	— ...	Լավութիւն	— ...

(վաստւթյուն, ծուրթյուն, ցրտւթյուն, յերիսասարթյուն, առողջութիւն, մահ, քաղցրութիւն, խաղաղութիւն)

Այն բառերը, Վորոնք նշանակութեամբ բոլորովին իրար հակառակ են, կոչվում են հակառակ բառեր:

17. Լրացրե՛ք և գրի առե՛ք:

Ն ու յ ն ն շ ա ն ա կ ու թ յ ու ն ու ն ե ց ո ղ
գ ո յ ա կ ա ն ն ե ը

ա յ ա — թ ու ղ ծ ի ա — ...

չ ը թ ու ն ք — ... վ ի գ — ...

(ննդուկ, պարանոց, պոռ)

Այն բառերը, Վորոնք նշանակութեամբ բոլորովին նույնն են, կոչվում են նույնանիւ բառեր:

18. Բանալոր ասացե՛ք նույնանիշ դրականներ:

Ն ու յ ն ա ն ի շ գ ո յ ա կ ա ն ն ե ը

պատուհան — ... | աքլոր — ...

լեռ — ... | դպրոց — ...

19. Նկարագրե՛ցե՛ք և գրի առե՛ք:

ՃՈՐՏԵՐԻ ՎԱՃՆԱԲԸ

1. Արտագրեցեք.

Հարվածայիններ

Մենք պիտենք ենք—հարվածային սովորող,
լենին պապի պատգամները կատարող,
ով մեր թաղում անուսում ե, անգրագետ,
ամբողջ ձմեռ պաշտպանում ենք նրա հետ:

2. Արտագրեցեք.

Անկետ

Ազգանուն.— Յուսայան

Անուն.— Զարուհի

Հայրանուն.— Գրիգորի

Քանի՞ տարեկան ես.— Մասը տարեկան

Վեր դարձնում ես սովորում.— Գորկու անվան դպրոցում

Վեր խմբում.— Յերրորդ խմբում

Ծնողներիդ գրագ-մունքը.— Ուսուցչություն

Հասցեդ.— Զեմինի փողոց № 98

3. Նախորդ դասի ձեզից ամեն մեկը անկետը լրացրեք ձեզ համար:

4. Ուղղագրական բառարանից արտագրեցեք միայն մարդկանց անունները:

5. Մի փոքրիկ ծոցատետր առեք և նրա շապկին գրեցեք:

Ուղղագրական բառատետր

(ձեռ ազգանունն ու անունը)

Այդ բառատետրում արտագրեցեք դժվար գրվող բառերը:

Ուղիղ գրելու համար պետք է շատ գրավոր վարժություններ կատարել, լավ գիտել բառերը և ուժեղ տպավորել մտքում նրանց պատկերները:

Դժվար գրվող բառերն ուղիղ գրելու համար անպայման պետք է ոգտագործել ուղղագրական բառարանը կամ հարցնել ուսուցչին:

6. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք այն գոյականները, վորոնք մեծատառով են գրված:

Մեր վարպետ Հայկը, ուսուցիչ Հակոբյան, Սպանդարյան փողոց, Յերեվան քաղաք, Մարտունի գյուղ, Զանգու գետ, Արագած լեռ, Ստեփանավանի շրջան, Գորկու յերկիր, Կասպից ծով, Սեփանա լիճ:

Հարցեր

1. Բոլոր վարպետներին Հայկ կարելի՞ յե ասել:
2. Բոլոր գյուղերին Մարտունի կարելի՞ յե ասել:
3. Բոլոր գյուղերին գյուղ կարելի՞ յե ասել:

Այն անունը, վոր տալիս ենք վորեւի առարկայի և կարող ենք տալ այդ առարկայի տեսակին պատկանող բոլոր առարկաներին, կոչվում ե հասարակ անուն (որին ալ՝ վարպետ, ֆաղաֆ, գյուղ, լին, գիրք):

Այն անունը, վոր տալիս ենք վորեւի առարկայի, իսկ այդ առարկայի տեսակին պատկանող բոլոր առարկաներին տալ չենք կարող, կոչվում ե հատուկ անուն (որին ալ՝ Հայկ, Յերեվան, Մարտունի, Կասպից):

Հատուկ անունները գրվում են մեծատառով:

7. Ուղղագրական բառարանից արտագրեցեք բացի մարդկանց անուններից մնացած հատուկ անունները:

8. Հետեվյալ հասարակ անունների մոտ դրեք նրանց հարմար հատուկ անուններ.

պիտներ	...	...	ծով	...	լեռ
աշակերտ	...	...	լիճ	...	շրջան
բժիշկ	...	...	դետ	...	փողոց

9. Հետեվյալ հատուկ անունների մոտ դրեք նրանց հարմար հասարակ անուններ.

Քանաքեռ	...	Մայմեխ	...	Լենինի	...
Լենինական	...	Ախուրյան	...	...	Արամ
Ղաթաքիլիսայի	.	Կասպից	...	...	Հակոբյան

10. Կետերի տեղ դրեք այդ տառով սկսող մարդկանց անուններ.

Արամ	Ծ ...	Չ ...
Բ ...	Կ ...	Պ ...
Գ ...	Հ ...	Ձ ...
Դ ...	Ջ ...	Ռ ...
Ե ...	Ղ ...	Ս ...
Զ ...	Ճ ...	Վ ...
Ը ...	Մ ...	Տ ...
Թ ...	Յ ...	Ր ...
Ժ ...	Ն ...	Յ ...
Ի ...	Շ ...	Փ ...
Լ ...	Ո ...	Ք ...
Խ ...	Ու ...	Ֆ ...

11. Արտագրեցեք այբբենական կարգով.

Կոմսունիստական կուսակցության
դեկավարները

Լենին, Ստալին. Կալինին, Մոլոտով, Կազա-
նովիչ, Վորոշիլով, Որշոնի՛ժե, Կուլյեշեվ, Կիրով,
Կոսսիգոր, Անդրեև

12. Արտագրեցեք այբբենական կարգով՝ նախով
յերկրորդ և յերրորդ տառերին.

Հայաստանի շրջանները

Ադրբայ, Ալլահվերդի, Գորիս, Դիլիջան, Ղա-
րաքիլիսա, Ղափան, Գամշադին, Իջևիան, Նոր-Բա-
յազետ, Սիսիան, Ստեփանավան, Արարան, Աշտա-
րակ, Արթիկ, Թալին, Լենինական, Ղամարլու,
Մարտունի, Ղուղղուղուլի, Կոտայք, Մեղրի, Վա-
ղարշապատ, Վեդի, Փաշալու, Գեղիջքենդ, Ախտա,
Իսաարգեչար:

13. Կադմեցեք ձեր խմբի աշակերտների այբբենա-
կան ցուցակը:

14. Արտագրեցեք աշխարհագրության դասագրքից
5 հատուկ անուն:

15. Արտագրեցեք.

Հայաստանի գլխավոր խճուղիները

1. Յերեվան — Սեփան — Դիլիջան — Իջևիան —
Ադրբեջան.

2. Յերեվան — Աշտարակ — Արարան — Համամրու.
3. Սեփան — Նոր-Բայազետ — Մարտունի — Բա-
սարգեչար.

4. Լենինական — Ադրբայի շրջան — Վրաստան.

5. Ղարաքիլիսա — Դիլիջան — Ադրբեջան.

6. Քոյաղլուրան — Ստեփանավան — Վրաստան.

16. Արտագրեցեք և հատուկ անուններն ընդգծեցեք.

Հայաստանի հարստությունները

Տուֆն ստացվում է Արթիկում, իսկ պեմզան՝
Անիում և Մանսուղշուղում:

Բամբակի ցանքսերը տարածված են Ղուր-
ղուղուլու, Վաղարշապատի, Ղամարլվի և Վեդու-
շրջաններում:

Յեմենտ ստացվում է Դավալվում, իսկ սղին-
ձը՝ Ալլահվերդում և Ղափանում:

17. Արտագրեցեք և հատուկ անուններն ընդգծեցեք.

Խորհրդային Վրաստան

Խորհրդային Վրաստանը գտնվում է Հայաս-
տանի հյուսիսում: Նրա գլխավոր քաղաքն է Թիֆ-
լիսը: Վրաստանի արեւմտյան կողմում գտնվում է
Սեփ ծովը, վորի ափին գտնվում են Բաթում և Փո-
թի նավահանգիստները: Վրաստանի հյուսիսում
բարձրանում է Կովկասյան լեռնաշղթան, վորի
գագաթներից նշանավոր են՝ Ելբրուսը և Կազբե-
կը: Վրաստանի գլխավոր գետերն են Ռիոնը և

Կուլը: Ռիոնը հոսում ե գեպի Սեվ ծովը, իսկ Կուլը՝ գեպի Կասպից ծովը:

18. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք հատուկ անունների սկզբնատառերը.

Անդրկովկասի նոր գործարանները

Առաջին հնգամյակի և յերկրորդ հնգամյակի առաջին տարվա ընթացքում Անդրկովկասում մենք կառուցել ենք խոշոր գործարաններ: Ահա նրանցից ամենամեծերը՝ ցիանամիդի գործարանը Դարաքիլիսայում, բազալտի գործարանը Յեփեանում, ցեմենտի գործարանները Կասպիում և Դավալվում, մահուլի գործարանները Թիֆլիսում և Քութայիսում, կոնսերվի գործարանները Գորիում, Քութայիսում և Յերեվանում, մսի կոմբինատը Բաքվում, շաքարի գործարանը Ազարայում և այլն:

19. Արտագրեցեք այս թղթակցությունից հատուկ անունները.

Ուսման վորակի հերոսները

Արթիկի շրջանի Անի-պեմզայի որինակելի յոթնամյա դպրոցում վորպես ուսման վորակի հարվածայիններ աչքի յեն ընկնում Հովհաննես Հովհաննիսյանը, Հարեթ Մաղաքյանը, Ազատուհի Գրիգորյանը և ուրիշները:

Այս ընկերներն ամեն ուր դպրոց ժամանակին են գալիս և դասերի ընթացքում ուշադրությամբ

լսում են դասառվին և կատարում այն ամենը, ինչ վոր պահանջում ե դպրոցը: Նշանք շատ հագատար վերաբերմունք ունեն գեպի դպրոցական գույքը:

Հովհաննեսը, Հարեթը և Ազատուհին սոցմըրցման պայմանագրով վերցրած պարտավորությունները լավ են կատարել և այդ բոլորի շնորհիվ նրանք մեր դպրոցի առաջավոր հարվածային պիոներներն են:

Պատկոր՝ Գուլըգեն Ավգալյան
(«Պիոներ կանչ» № 7 (261)
12 փետրվարի 1934 թ.)

20. Արտագրեցեք և հատուկ անուններն ընդգծեցեք մեկ դծով, իսկ հասարակ անունները՝ յերկու գծով:

Թուհապահ Աղամբի շատ աղամբի ունի:

Մեր ընկերուհիներից Շուշանն ու Հասմիկը սիրում են հասմիկ և շուշան:

21. Արտագրեցեք. չակերտների մեջ առեք դրվածքներին, յրագրերին, հանդեսների, գործարանների, կոլարնատսությունների անունները և սկսեցեք մեծատառերով, վորովհետև դրանք նույնպես հատուկ անուններ են:

«Նրգավորս» պարսկածֆ, «հասարակագիտություն» դասագիրք, «Միոներ կանչ» քերթ, «Ժուրեմիթի» հանդես, «Նրարար» գործարան, «Խնարեմապիոնալ» կոլորնիտսություն, կինո «Միոնարար»:

22. Գրեցեք ձեզ ծանոթ գործարանների և կոլտընտեսութիւնների անուններ:

Չ ա կ ե ր տ ն ե ր ի մ ե ջ լ առնվում են այն հիմնարկների անունները, փորոնց անուններն առանց չափերի այլ իմաստ ունեն (որինակ՝ «Արարատ» գործարան, բայց Լենինի անվան գործարան:

23. Գրեցեք 2-ական հատուկ անուններ՝ մարդկանց, քաղաքների, գյուղերի, կայարանների, շրջանների, յերկրների, գետերի, լեռների, ծովերի, լճերի, կենդանիների, գործարանների, կոլտնտեսութիւնների, զրբերի, փողոցների:

24. Բանավոր նկարագրեցեք.

ՀՐԴԵՀՈՒՄ ԵՆ ԿՍԼՎԱԾԱՏԵՐԵՐԻ ԿՍԼՎԱԾՔՆԵՐԸ

ԳՈՅՍԿԱՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ

1. Յույց տվեք գոյականները և նրանց թիվը ձախ և աջ սյունակներում.

Չ վ ո ղ թ ո չ ու ն

Չվող թռչունը կերակրվում է մոծակով, թրթրթուռով, սարդով, վորդով:

Աշնանը դեպի տաք յերկրներ են չվում սարյակը, ծիծեռնակը, կռունկը, արծիվը, բազեն:

Չ վ ո ղ թ ո չ ու ն ն ե ր

Չվող թռչունները կերակրվում են մոծակներով, թրթուռներով, սարդերով, վորդերով:

Աշնանը դեպի տաք յերկրներ են չվում սարյակները, ծիծեռնակները, կռունկները, արծիվները, բազենները:

Գոյականներն ունեն յերկու թիվ՝ յեզակի և հոգնակի:

Յեզակին ցույց ե տալիս մի առարկա, իսկ հոգնակին՝ մեկից ավելի նույն տեսակի առարկաներ:

Միավանկ բառերից հոգնակի կազմելու համար ավելացնում ենք ե մասնիկը, իսկ բազմավանկ բառերին՝ եւ մասնիկը:

2. Արտագրեցեք՝ ընդգծված գոյականները հոգնակի դարձնելով:

Գ ա Ր Ն ա ն ա ց ա ն ի հ ա մ ա ր

Տանենք տակսոք, գութան, շաբաղան ...

Գարնան ցանքսերը մեզ են սպասում:

3. Կազմեցեք հետևյալ գոյականների հոգնակին և հոգնակիի վերջավորություններն ընդգծեցեք.

տառ — տառեր	բուլշևիկ — բուլշևիկներ
բառ — ...	պիտներ — ...
գիրք — գրքեր	հոկտեմբերիկ — ...
գիծ — ...	աշակերտ — ...
թուղթ — թղթեր	դպրոց — ...
գունդ — ...	տետրակ — ...

կոմյերիտական	— կոմյերիտականներ
կոլտնտեսական	— ...
գործարան	— ...
հարվածային	— ...
նախադասություն	— ...
գոյական	— ...

Միավանկ բառերի ի, ու ձայնավորները հոգնակիում կարող են փոխվել ը-ի, վոր չի գրվում. որինակ՝ լիճ-լճեր, ջուր-ջրեր:

4. Գրեցեք նույն վերջապետ մի քանի բաղմամբանկ գոյականներ և դարձրեք հոգնակի՝ նախորդ դասի ձևով:

5. Գրեցեք դպրոց բառի նման մի քանի բաղմամբանկ գոյականներ և դարձրեք հոգնակի (դպրոց բառը գաղտնավանկ է. նրա մեջ ը լսվում է, բայց չի գրվում).

ՈՐԻՆՍԿ

Թռչուն — թռչուններ | գրիչ — գրիչներ

6. Կազմեցեք հետևյալ գոյականների հոգնակին.

Ակ, ձուկ, մուկ, նուռ, դուռ, լեռ, բեր, կուռ, գառ, թռռ, վոռ, փուռ, ձեռ:

Մի քանի միավանկ բառեր, վորոնք հնում և են վերջանալիս յեղել (ձուկն, գառն), այժմ հոգնակիում, վերականգնելով ն-ն, վերջանում են ներ (ձկներ, գառներ):

7. Ընդգծված գոյականներից արտագրեցեք նախ լեզակի թվով գոյականները և ապա՝ հոգնակի թվով գոյականները:

Ա պ ր ա ն ք ա տ ա ր գ ն ա ց ք ը

Գյուղից փախաք բերում, փախաք գյուղ ե տանում տեսակ-տեսակ ապրանքներ, ցորեն, յուղ, ամասուններ:

8. Ինքներդ շարունակեցեք սկսած պատմութիւնները.

1) Զարուհին վերադառնում եր դպրոցից. նա իր ընկերներից յետ մնաց: Տեսնում ե՛ր դարբասի մոտ բեկած ե մի կապոց...

2) Նստել ե Գրիգորը պատուհանի մոտ և զիւրք ե կարդում: Լսում ե աղմուկ, փողի ձայներ. տեսնում ե՛ր հրգեհաշիջ խումբն ե գնում, վազում ե ժողովուրդը: Գրիգորը...

9. Արտագրեցեք ընդգծված դոյականները՝ հոգնակի դարձնելով.

Տրակտորային գործարան

Տրակտորային գործարանը տրակտոր-տրակտորի յետովից ուղարկում ե կոլտնտեսութիւններին: Կոլտնտեսութիւններում վարում են տրակտորով: Ցանում են բարեացանով: Հնձում են հնձող մեքենայով:

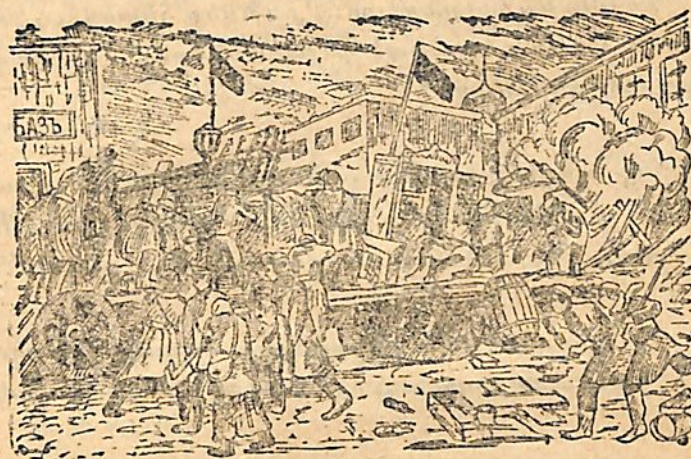
10. Արտագրեցեք ընդգծված դոյականները՝ յեղակի դարձնելով.

Մի՞թե ինձ չեք սիրում

Յես բերում եմ պայծառ արեւով ու տաք օրեր: Յես ծածկում եմ դաշերը դալար խոտերով ու զարդարում անտառները կանաչ սերեվներով: Յես բերում եմ ծաղիկներ ու քիթեռներ, կանչում եմ բոլորներին հեռու յերկրներից և աշխարհը լցնում յերգերով:

11. Գրավոր չափադրեցեք նկարի բովանդակութիւնը:

ՄԻ ՊԱՏԿԵՐ ՊՐԵՍՆԱՅԻ ԲԱՐԻԿԱԴԱՅԻՆ ՄԱՐՏԵՐԻՅ 1905 թ.

ԳՐԵՍԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎՈՐՈՇՈՂ ՀՈՂԸ

(Ը ձայնավորը բառասկզբում և բառավերջում)

1. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք ը ձայնավորով սկսվող գոյականները.

Ը ն կ ու յ զ ը

Ընկուղիներին ընդարձակ տարածել եր իր ճյուղերը: Ընձակը պառկել եր նրա տակը:

— Զարմանալի բան ե, — տսում եր նա, — այս ահագին ծառը տես, իր պտուղը տես: Մրա պտուղը դղումից ել մեծ պետք ե լինելու:

Հենց այդ ժամանակ մի ընկուղյ պոկվեց, ընկավ քիչն՝ արնացրեց:

— Վա՛յ, — վեր թռավ Լնձակը, — ինչ լավ եր՛
դդում չեր, թե չե գլուխս կջարդվեր:

2. Կազմեցեք նախադասություններ հետեւյալ բառե-
րով և գրի առեք ընդգծված գոյականներով ձեր կազմած
նախադասությունները.

Ընկեր, ընթերցարան, ընթերցանութիւն, ընտիր,
ընթացիկ, ընտանի, ընդարձակ, ընդգծում եւնք,
ընդհանուր, ընդունում ե, ընդունակ, ընդամենը:

3. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք շղագրով տպածը.
վերջում առանձին արտագրեցեք ընդգծված գոյական-
ները.

Ս պ ա ր տ ա կ ի կ ո լ ե կ տ ի վ ը

Ժամի չորսին սկսվելու յեր պիտներական կո-
լեկտիվի շարքային պարապմունքը: Պիտներները
վերադարձել էյին զբոսանքից և անհամբեր սպա-
սում էյին կոլվար Սպարտակին: Նա շատ յեկավ
պիտներներն զգաստ կանգնեցին շարքի:

Հարցեր

1. Դանի հնչյունից են կազմված սկսվելու, զգաստ և մնա-
ցած ընդգծված բառերը:

2. Իսկ քանի տառով են գրվում այդ բառերը:

4. Արտագրեցեք նախորդ դասի ձևով.

Զ ր ո ս ա ն ք ի ն

Յերկու ընկեր յերեկոյան զբաղմունքը վեր-
ջացրին, շատով ընթերցին ու գնացին զբոսնելու:
Կապտերի մոտով անցնելիս՝ Գարեգինն ասավ.

— Սեփան, սպասիր, տես ինչ յերկար սովեր-
ներ ունենք:

— Ճիշտ վոր, Գարեգին, յեթե մենք այսչափ
լինեյինք՝ մեր տներն ինչ չափի պետք ե լինեյին:

Հարցեր

1. Ը ձայնավորը բառասկզբում միշտ գրվում ե:

2. Վճր բաղաձայնների կապակցութիւնից առաջ ը լսվում
ե, բայց չի գրվում:

Ը ձայնավորը բառասկզբում սովորաբար
գրվում ե: Զր, զգ, սք, սկ, սպ, սս, սֆ, շս բաղա-
ձայնների կապակցություններով սկսվող բա-
ռերի սկզբում կարճ ը լսվում ե, բայց չի
գրվում:

5. Արտագրեցեք և յուրաքանչյուր բառի վերեվը
ղրեցեք հնչյունների թիվը:

Ակիւր, ակմասկ, արայական,
արորակեր, շիրապ, շրեմարան,
պրասանկ, պրադմունկ, պգուշ,
պգեսար, ապունգ, ապիրակ, պօսաի
վեյ, ակմակելի:

6. Արաագրեցեք նախորդ դասի բառերը՝ վանկերի
բաժանելով.

ՈՐԻՆԱԿ

Ըս-տո-րա-կետ, ըզ-գեստ, ըե-սապ:

7. Արաագրեցեք նախ՝ մեկ և ապա՝ յերկու գծով
ընդգծված նախադասութիւնները.

յուրաքանչիւր նախադասութիւնն սկսեցեք նոր
տողից.

Աղ վ ե ս ն ու ն ա պ ա ս տ ա կ ը

Յուրա ձմեռ եր:

ՔԱՂՅԱԾ ԱՂՎԵՍԸ ԴՈՒՐՍ ՅԵԿԱՎ ՎՈՐՍԻ

Թիի սակ կույ եր յեկել մի նապաստակ:

Նապաստակի գգաց քեմամուն ու փախով:

ԱՂՎԵՍՆ ԵԼ ԸՆԿԱՎ ՎԱԽԿՈՏ ՆԱՊԱՍՏԱԿԻ ՅԵ-
ՏԵՎԻՑ:

Հարցեր

1. Յերրորդ նախադասութեան մեջ հայտնի՞ յե, թե վոր նա-
պաստակն ե կուչ յեկել:

2. Իսկ չորրորդ նախադասութեան մեջ հայտնի՞ յե, թե վոր
նապաստակն ե փախել. մի վորեմ նապաստակ, թե՞ մեղ ծանոթ,
վորոջ նապաստակ՝ քիի սակ կուչ յեկած նապաստակ:

3. Ինչո՞ւ աղվես գոյականը յերկրորդ նախադասութեան մեջ
վերջանում ե ը-ով, իսկ հինգերորդ նախադասութեան մեջ ն-ով:

4. Ինչո՞ւ չորրորդ նախադասութեան մեջ նապաստակ գոյա-
կանը վերջացել ե ն-ով և վուչ ը-ով:

Ը կամ ն մասնիկը, վոր դրվելով գոյակա-
նի վերջը՝ տալիս ե նրան վորոջ ու ծանոթ
առարկայի նշանակութիւն, կոչվում ե վորո-
ւոր հոդ:

Բաղաձայնով վերջացող բառերի վրա,
յերբ հաջորդ բառը նույնպէս բաղաձայնով ե
սկսվում, դրվում ե ը հոդը, իսկ յերբ հաջորդ
բառը ձայնավորով կամ զբ, զգ, սթ, սկ, սպ, սս,
սֆ, ցս բաղաձայնների կապակցութիւններով
ե սկսվում, ն վորոջող հոդ ե դրվում:

8. Արաագրեցեք Գրիգոր անփան տեղ Գեղամ, իսկ
Կիմա և Ռոզա անունների տեղ՝ Զարունի գործածելով.

Գրիգորը գրեց: Գրիգորն ասաց:
 Գրիգորը կարդաց: Գրիգորն ոգնեց:
 Գրիգորն սկսեց:
 Գրիգորն պգաց:
 Կարոն կարմիր փախարակին բարչ-
 րացվեց:
 Կինան խրախուսանքի արժանա-
 ցավ:

Հարց

Ինչո՞ւ կարոն, կինան բառերի վրա ղրվում ե ն վորոշող հոգը:

Զայնավորով վերջացող բառերի վրա
 ղրվում ե ն վորոշող հոգը:

9. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք վորոշող հոգ ունեցող գոյականները:

Հոկտեմբերին՝

Սեղմ շարքերով առաջ շարժվենք,
 տոնն ե, որն ե նոր կյանքի.
 Հոկտեմբերն ե աղատարար
 կարմիր, արվան նոր կյանքի:

10. Ինքներդ ասացեք մի քանի նախադասություն՝ վորոշող հոգ ունեցող գոյականներով. նույն նախադասություններն ասացեք առանց վորոշող հոգի:

11. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք վորոշող հոգերը:

Անհաղթ բանակը

Կարմիր բանակը,
 անհաղթ բանակը,
 մեր Խորհուրդների
 արթուն պահակը,
 զգաստ և անքուն,
 գիշեր ու ցերեկ
 դիտում ե, հսկում,
 վոր մեր թշնամին
 մոտ չգա յերբեք
 Խորհրդի յերկրին:

12. Ցույց տվեք հետևյալ հոդվածի մեջ վորոշող հոգերը և ասացեք, ինչո՞ւ մի դեպքում ը, իսկ մյուս դեպքում ն ե գործածված:

Վնասարարը

Ուշ յերեկոյան Հայկն ու Լենան պիտներական
 ժողովից տուն եյին վերադառնում:
 Կոլխոզի գոմի մոտ մի փոքրիկ լույս վայլեց:
 — Գոմն ուզում են այրել, — շշնջաց Հայկը, —
 արի յետ դառնանք, նախադահին հայտնենք:
 Շատ չանցած նախադահը կոխնտեսականների
 հետ յեկավ, ու գոմը շրջապատեցին:

— Կուլակ Բաղդոն է, կուլակ Բաղդոն է, —
զոչեց մեկը, — ուզում ե փախչել
Բաղդոյին բռնեցին ու տարան դատելու:

13. Արտագրեցեք և ընդգծված գոյականների վերջը
գրեք ը կամ ն վորոշող հոդը:

Բ ա ն վ ո Ր ա կ ա ն տ ու ն ը

Շուրջը կանաչ, ծառ ու ծաղիկ,
ես ում տուն ե, մեծ, գեղեցիկ:
Գնանք ներս, մի լավ տես,
բանվորական տան ես:
Անուակներ լույս ու մաքուր,
կինո, դպրոց, ակումբ, մսուր:
Ես բոլորը միասին
Սորհուրդներ մեզ տվին:

ԳՈՅՍԱՆՆԵՐԻ ՀՈՂՈՎՈՒՄԸ

1. Այս վարժություններից արտագրեցեք ընդգծ-
ված գոյականները:

Վ ա Ր Ժ ու Թ յ ու ն ն ե Ր

Մի առակից շատ կանոնավոր հաճախում ե
դպրոց: Մեր խմբի մի առակիցի գնահատականնե-
րը բոլորը շատ լավն են: Մի հարվածային առա-
կիցի գիրք տվին: Այսօր յես գրախանութում մի
առակից տեսա: Ուսուցիչը նամակ ստացավ մի
առակիցից: Մի առակիցով պարծենում եմ: Մի
առակիցի մեջ մեծ փոփոխություն ե կատարվել:

2. Նախորդ դասի ձեվով արտագրեցեք ընդգծված
գոյականները:

Վ ա Ր Ժ ու Թ յ ու ն ն ե Ր

Խորհրդային Միության մեջ աշխատանք շատ
կա: Աշխատանքի սենյակում աշակերտներն աշխա-
տում են: Աշակերտները գնացին դպրոցի արհես-
տանոցը՝ աշխատանքի: Մեր աշակերտները հասարա-
կական աշխատանք են կատարում: Բացի հասարա-
կական աշխատանքից մեր աշակերտները ռազմական
գործով ել են պարապում: Մեր աշակերտները
միայն աշխատանքով չեն պարապում. նրանք ֆիզ-
կուլտուրայով ել են պարապում: Պիտներները
դպրոցական աշխատանքում հարվածայիններ են:

3. Համեմատեցեք առակից և աշխատանք գոյական-
ների փոփոխություններն իրենց վերջավորությունները
համեմատ:

1. ո՞վ	աշակերտ
2. ո՞ւմ	աշակերտի
3. ո՞ւմ	աշակերտի
4. ո՞ւմ	աշակերտ
5. ումի՞ց	աշակերտից
6. ումո՞վ	աշակերտով
7. ո՞ւմ մեջ	աշակերտի մեջ

1. Ի՞նչ աշխատանք
2. Ինչի՞ աշխատանքի
3. Ինչի՞ աշխատանքի
4. Ի՞նչ աշխատանք
5. Ինչի՞ց աշխատանքից
6. Ինչո՞ւ աշխատանքով
7. Ինչո՞ւ աշխատանքում

4. Այս հոգիածից արտազրեցեք ընդգծված դոյա-
կանները:

Հարվածաշին աշակերտը

Հարվածաշին աշակերտը խնամքով և զրուժ:
Հարվածաշին աշակերտի տեսարակը մաքուր և Դրա
համար հարվածաշին աշակերտին զրքեր տվին: Բո-
լորը սիրում են հարվածաշին աշակերտին: Հարվա-
ծաշին աշակերտից որինակ են վերցնում: Հարվա-
ծաշին աշակերտով պարծենում են: Հարվածաշին
աշակերտի մեջ մեծ փոփոխություն և կատարվելը

5. Նախորդ դասի ձեվով արտազրեցեք ընդգծված
դոյականները:

Մշխարանք

Մոսց աշխարանքը համար-
վում էր ծանր բեռ: Մշխարան-
քի դերը փոխել և մեկ մար: Մշխ-
արոր աշխարավորները լծվել են
աշխարանքի. ուրիշ վերաբեր-
մունք կա դեպի աշխարանք:
Մշխարանքից մեկ փոխ միայն
չեն փախում, այլ մեկ պարծենում
են աշխարանքով: Մշխարան-
քում մեկ փախում են պարվի,
փառքի, երեսուրջան և արիւրջան
գործ:

6. Համեմատեցեք աշակերտը և աշխատանքը դոյա-
կանների փոփոխություններն իրենց վերջավորություն-
ների համեմատ:

1. Բով	աշակերտը
Ի՞նչ	աշխատանքը
2. Ըմ	աշակերտի
Ինչի՞	աշխատանքի

3. ԲԼԺ	աշակերտին
ինչի՞	աշխատանքին
4. ԲԼԺ	աշակերտին
ի՞նչ	աշխատանքը
5. ԲԼԺ ից	աշակերտից
ինչի՞ց	աշխատանքից
6. ԲԼԺ ԲԼԺ	աշակերտով
ինչի՞ով	աշխատանքով
7. ԲԼԺ մեջ	աշակերտի մեջ
ինչի՞նք	աշխատանքում

Գոյականների վերջափոխութ յունները փոփոխվում են՝ նայած հետեւի յալ հարցերից վորին են պատասխանում.

ԲԼԺ	ԲԼԺ	ԲԼԺ	ԲԼԺ
ինչ	ինչի՞	ինչի՞	ինչ
ԲԼԺ ից	ԲԼԺ ԲԼԺ	ԲԼԺ մեջ	
ինչի՞ց	ինչի՞ով	ինչի՞նք	

Գոյականների ձեւերը, վորոնք համապատասխանում են այստեղ տրված հարցերին, կոչվում են հոլովներ.

Գոյականների փոփոխումը հոլովներով կոչվում են հոլովում:

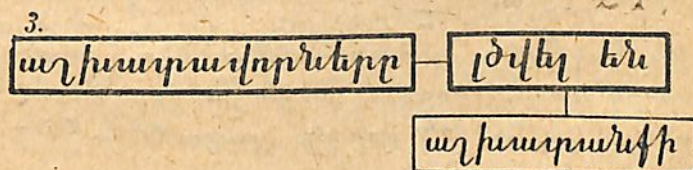
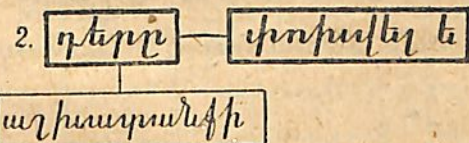
7. Ընդգծված բառերը նախադասութ յան մեջ ի՞նչ անդամ են դառնում. ի՞նչ հարցի յեն պատասխանում նրանք.

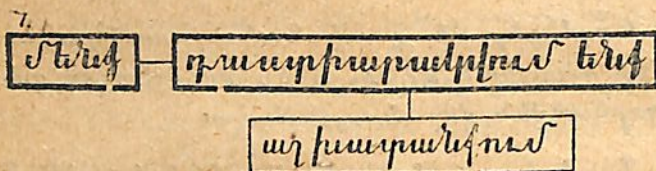
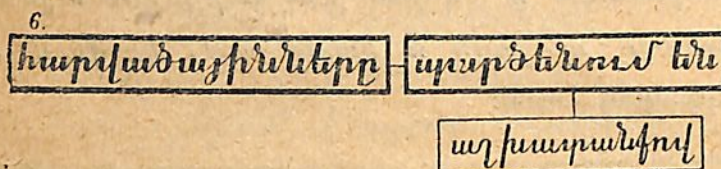
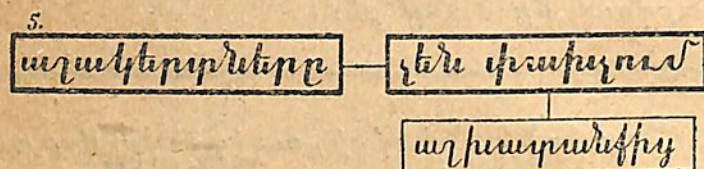
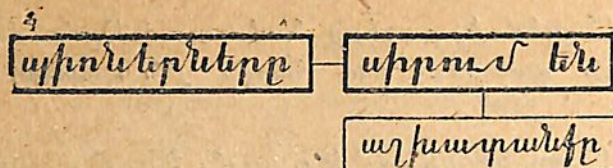
Աւակերտը խնամքով ե գրում. Առաջ աւխատանքը համարվում եր ծանր բեռ:

Գոյականի անփոփոխ, ուղիղ ձեւը, վոր պատասխանում ե ո՞վ կամ ի՞նչ հարցերին ե յենթակայի պաշտոն ե կատարում, կոչվում ե ուղղական հոլով:

8. Կազմեցեք մի քանի նախադասութ յուններ, վորոնց մեջ դասական պիտույքներ ցույց տվող գոյականները գործածվեն վորպես յենթակա:

9. Դիտեցեք նախադասութ յունների համար գծագրերը. աւխատանք գոյականը յուրաքանչյուր տրված նախադասութ յան մեջ ի՞նչ անդամի տեղ ե գործածված. ի՞նչ հարցերի յեն պատասխանում նրանք.

Գոյականի փոխութեամբ ձեւերը, փոքոնք պատասխանում են հում, ինչի՞... հարցերին՝ լրացումների պաշտոն են կատարում նախադասութեանների մեջ:

10. Կազմեցեք նախադասութեաններ, փոքոնք մեջ հինգերորդ դասում փոքիս յենթակա գործածութեամբ յենթականները գործածվեն փոքիս լրացումներ:

11. Հոլովեցեք տու՛մ, կառու՛յն, պիոնները և հոկսեմբերիկը գոյականները աշխատանք և աշակերտը գոյականների ձեւով՝ յեղակի և հոգնակի թվով, փոքոնք հոգով և առանց հոգի:

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱՆ ԳՍՏԿԵՐ

Հոլովներ	Հարցեր	ճեղակի թիվ	Հոգնակի թիվ
Ուղղական	հոլ	աշակերտ աշակերտը	աշակերտներ աշակերտները
Սեռական	հում	աշակերտի	աշակերտների
Տրական	հում	աշակերտի աշակերտին	աշակերտների աշակերտներին
Հայցական	ի՞նչ (հում)	աշակերտ-աշակերտին	աշակերտներ աշակերտներին
Բացառական	ումից	աշակերտից	աշակերտներից
Գործիական	ումով	աշակերտով	աշակերտներով
Ներգոյական	հում մեջ	աշակերտի մեջ	աշակերտների մեջ
Ուղղական	ի՞նչ (ը)	աշխատանք աշխատանքը	աշխատանքներ աշխատանքները
Սեռական	ինչի՞	աշխատանքի	աշխատանքների
Տրական	ինչի՞ (ն)	աշխատանքի աշխատանքին	աշխատանքների աշխատանքներին
Հայցական	ի՞նչ (ը)	աշխատանք աշխատանքը	աշխատանքներ աշխատանքները
Բացառական	ինչից	աշխատանքից	աշխատանքներից
Գործիական	ինչով	աշխատանքով	աշխատանքներով
Ներգոյական	ինչում	աշխատանքում	աշխատանքներում

Հոգնակի թվում գոյականները վերջանում են եւ կամ ներ:

Անձնավորութիւնն ցույց տվող գոյականները
ում վերջավորութեամբ ներգոյական հոլով սովորաբար չեն դրվում. այդ բառերի ներգոյականը կազմվում է սեռական հոլովից՝ մեջ բառն ավելացնելով (աշակերտի մեջ, պիտների մեջ):

12. Լրացրեք և զրի առեք. ինչ հարցերի յեն պատասխանում ընդգծված և լրացված գոյականները. ինչ հոլովով են գործածված նրանք. վրն և սեռական հոլովի վերջավորութիւնը.

Կենդանիների ձագերը

Խոճկորը խոզի ձագն է:
Հորթը . . . ձագն է:
Ուլը . . . ձագն է:

13. Նախադասութիւններ կազմեցեք, վորոնց մեջ լրացումներից մեկը լինի սեռական հոլով. գործածեցեք հետեւյալ բառերի կապակցութիւնները.

ծառի ճյուղ. խոզի գլուխ. նրացանի կոթ.

14. Կազմեցեք մի քանի նախադասութիւններ, վորոնց մեջ լինեն սեռական հոլովով գոյականներ.

15. Արտադրեցեք և ընդգծեցեք սրական հոլովները.
ՈՐԻՆԱՆ

Աղջիկը խոտ
և տալիս
այծին:

Կոտնաե-
սուհին ջուր
և տալիս
խոզին:

Աշակերտի
վորտը դի-
պալ քարի:

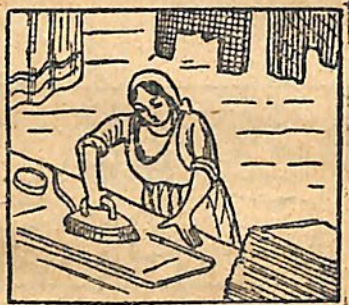
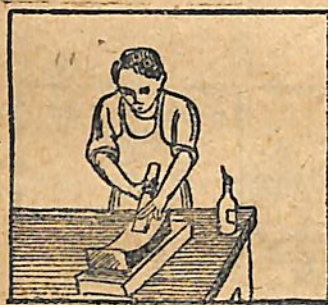
Վարժութիւններ տրական հոլովով

Աշակերտը նամակ գրեց մայրիկին: Փորձա-
րանի յեռանկյունին նվերներ տվեց հարվածա-

լինենք: Կոլտնտեսականները հանդիպեցին բան-
վորներին: Ուսուցիչը հինգ ուսուցիչ քարտեզի առ-
վեց: Աշակերտները բաժանորդագրվեցին մի քանի
թերթերի: Աշկոմի նախագահը ղարոցականներին
ժողովի հրավիրեց: Բանվորները գնացին ճաշի:

16. Կազմեցեք մի քանի նախադասություններ, վո-
րոնց մեջ լինեն տական հոլովով գոյականներ:

17. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք հայցական հոլով-
ները. ինչ հարցերի յե պատասխանում հայցական հոլո-
վը. վեր հոլովներին և նման հայցական հոլովը:

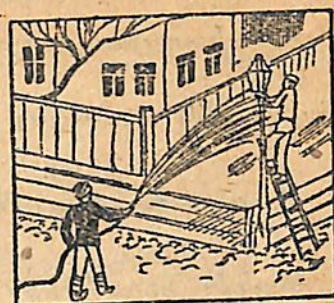
Վարպետը սրում
և դուրը:

Բանվորունին
արդուկում և
շոր:

Ժողովը Հայկին ընտրեց նախագահ:

Լուսբաժինն Արամյանին նշանակեց ուսուցիչ:

Գյուղխորհուրդը Յեսայանին հաստատեց բա-
նալար:

Հայրը սահնակով
քաշում և պարկը
և լեռնալիս:

Մաքրողը թըր-
շում և լապսերը
և լապսերավառին:

Վորպես անձնավորություն մտածվող գո-
յականների հայցական հոլովը նման և տական
հոլովին, իսկ մնացած բոլոր գոյականների հայ-
ցականը՝ ուղղականին:

ՈՐԻՆՍԿ

ՏՐ.

Յես զիրքը տվի աշակերտին և տեսա
հայց.
աշակերտին:

Ուսուցիչը տետրակները բաժանեց

ՏՐ.

աշակերտներին և դասից հետո արձակեց
հայց.
աշակերտներին:

հայց.
 Կապիտալիստը գործադանը փակել է, իսկ
 հայց.
 բանվորներին արձակել է:

հայց.
 Մսագործը յեզը մորթել է:

հայց.
 Գայլն ետը կերել է, պոչիցն է խրտնել:

Յերբ խոսքն անորոշ առարկայի մասին
 է, նույնիսկ վորպես անձնավորություն մը-
 տածվող գոյականների հայցականը նման է
 ուղղականին:

ՈՐԻՆԱԿ

Այսոր յես տեսա մի աշակերտ, վոր զըր-
 բեր եր առնում:

Քեռի Հայկը վորդի ունի:

Աղղ.	յերեխան	մի յերեխա	տալալը
Տր.	յերեխային	մի յերեխայի	տալալին
Հայց.	յերեխային	մի յերեխա	տալալը
	(ինչպես տր.)	(ինչպես ուղղ.)	(ինչպես ուղղ.)

18. Գրեցեք նախադասություններ, վորոնց մեջ լի-
 նեն հայցական հոլովով գոյականներ:

19. Գրեցեք նախադասություններ, վորոնց մեջ հե-
 տեվյալ գոյականները գործածվեն տրական և հայցական
 հոլովով:

Արամ, Հայկ, գիրք, տետրակը, կով, հավր:

20. Ցուց տվեք բացառական հոլովը հետևյալ նա-
 խադասությունների մեջ:

Վ ա Ր Ժ ո լ Թ յ ո լ ն ն ե Ր

Արամը դուրս յեկավ Յերեվանից: Նա հեռացավ
 քաղաքից: Յես նամակ ստացա Արփիկից: Սեդանը
 շինված է փայտից: Կապը գործում են կանեփից:
 Մարտից հետո գալիս է ապրիլը: Մեր պարտեզում
 բացի վարդից կան և ուրիշ հոտավետ ծաղիկներ:

21. Ինքներդ ասացեք մի քանի գոյականներ բա-
 ցառական հոլովով և ապա նախադասություններ կազմե-
 ցեք այդ բառերով:

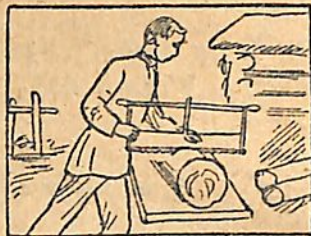
22. Կազմեցեք նախադասություններ բացի, հետո
 ոժանդակ բառերով:

«Ընթերցարան»-ի ձեր վերջին դասից արտա-
 գրեցեք բացառական հոլովով գոյականներ՝ նրանց
 կողքերին գրելով ուղղական հոլովը. որինակ՝ քա-
 ղաքից—քաղաք, Յերեվանից—Յերեվան:

23. Լրացրեք գործիական հոլովով գոյականները:

1) Վ ս Ր գ ո Ր Ժ ի ք ո Վ ի ն չ ե ն ա ն ո լ մ

Խոտը գիգում են... Մարգերը փրփում են...
 Ցորենը հնձում են...

Մուրճով խփում են: Սղոցով սղոցում են:

2) Կոլտնտեսությունում

Կոլտնտեսությունը սերմը գտնում ե... Սրտը վարում ե... Ցանում ե...

3) Ինչո՞վ են ծածկված

Վոչխարը ծածկված ե... Հավը... Ձուկը... Ձին...

4) Ինչո՞վ են պաշտպանվում

Ձին պաշտպանվում ե... Շունը... Կատուն... Նապաստակը... Կովը

24. Արտադրեցեք և ընդգծեցեք գործիական հորվները:

1) Մանուշակ

Կապույտ գլխով, կանաչ փոսով
յես ծաղիկ եմ անուշ հոտով:

2) Հինգ դգայան

Աչքով տեսնում ենք, ականջով՝ լսում, քթով՝ հոտոտում, լեզվով՝ ճաշակում ու ձեռքով շոշափում:

3) Ի՞նչ պես են կենդանիներն ուտելիք վերցնում

Կենդանիները դանադան կերպ են ուտելիք վերցնում, փոմանք՝ ատամներով, փոմանք՝ լեզվով, փոմանք՝ քթով, փոմանք ել՝ պոչով:

25. Ինքներդ առացեք մի քանի գոյականներ գործիական հորով և ապա նախադասություններ կազմեցեք այդ բառերով:

26. Արտադրեցեք և ընդգծեցեք ներգոյական հոլովները:

Ուսման հարվածայինը

Խանջյանի անվան դպրոցում ծավալվել է սոցմրցումն ու հարվածայնությունը: Ջարիկը սովորում է յերրորդ դասարանում: Նա հաճախ լինում է ընթերցարանում: Որական մի ժամում վերջացնում է դասեր պատրաստելը: Գրքերը մաքուր պահում է շլաշուսակում:

27. Արտադրելիս լերեք կետերի տեղ դրեք ներգոյական հորով:

... (դասարան) մեծ փոփոխություն է կատարվել
... (Կիմիկ) մեծ փոփոխություն է կատարվել

28. Ինքներդ տասցեք մի քանի գոյականներ ներ-
գոյական հոլովով և ապա նախադասություններ կազմե-
ցեք այդ բառերով:

29. Արտագրելիս կետերի փոխարեն գրեցեք այն
գոյականները, փորոնք տրված են փակագծերում, բայց
դրեք պահանջված հոլովով և ընդգծեցեք վերջավորու-
թյունները. բառերի վերելքը գրեցեք հոլովների սկզբնա-
տառերը (Ու. Ս. Հ. Բ. Գ. Ն.).

Ուրուրի հարձակումը

Պարզ դարձանային . . . (որ) եր: Մեր պա-
տըշգամբի . . . (կսուր) վրա ուրախ ծվլում եյին
ճնճողակները: Հանկարծ պատշգամբի յեակից հար-
ձակվեց . . . (ուրուր): . . . (ուրուր) ունի ուժեղ . . .
(թելեր) և սուր . . . (հիքան): Նա մի . . . (ակնքարք)
բռնեց . . . (ննդողակներ) մեկին: Յես ամբողջ ուժովս
ճչացի . . . (գիւտսի) վրա: Բայց արդեն ուշ եր.
ուրուրը նույն վայրկյանին . . . (վորս) հետ միա-
սին ծածկվեց մեր . . . (պատեգամբ) յետեր:

30. Ինքներդ շարունակեցեք սկսած պատմություն-
ները:

1. Վախկոտ նապաստակը

Անտառի միջով գնում եր նապաստակը: Հան-
կարծ նրա դեմ . . .

2. Կատաղած շուռը

Արամը վերադառնում եր զպրոցից . . .

ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ I, II և III ՀՈՂՈՎՈՒՄՆԵՐԸ

I հոլովում

1. Հոլովեցեք տեսակ գոյականի նման հետեվյալ գո-
յականները. կոմյերիտական, բուլբուլի (ը), կոտնտե-
կան, հարվածային, բանվոր (ը), գործարան, հանքահոր,
պեմդա (ն), ցեմենտ, պղինձ, կիմիկ, Նինել, գրատախ-
տակ, գիրք, ուսուցիչ, թուղթ, բուն:

Յեզակի

Ուղղ. տետրակ տետրակը
Սեռ. տետրակի
Տր. տետրակի տետրակին
Հայց. տետրակ տետրակը
Բաց. տետրակից
Գործ. տետրակով
Ներգ. տետրակում

Հոգնակի

Ուղղ. տետրակներ տետրակները
Սեռ. տետրակների
Տր. տետրակների տետրակներին
Հայց. տետրակներ տետրակները
Բաց. տետրակներից
Գործ. տետրակներով
Ներգ. տետրակներում

II հոլովում

2. Հոլովեցեք այգի գոյականի նման հետեւյալ գոյականները. կղզի, Դուրդուղուլի, Հայկուհի, աշակերտուհի, ուսուցչուհի, ռուբլի, կաշի, Մարտունի, դոտի, դարի, խնձորենի, կաղնի, Վանի, շողի, թիւ:

Յ Ե Ղ Ա Կ Ի

Ուղղ.	այգի այգին	ձի ձին
Սեռ.	այգու	ձիու
Տր.	այգու այգուն	ձիու ձիուն
Հայց.	այգի այգին	ձի ձիուն
Բաց.	այգուց	ձիուց
Գործ.	այգով	ձիով
Ներգ.	այգում	ձիու մեջ

Հ ո գ ն ա կ ի (ինչպես I հոլովումը)

Ուղղ.	այգիներ այգիները
Սեռ.	այգիների
Տր.	այգիների այգիներին
Հայց.	այգիներ այգիները
Բաց.	այգիներից
Գործ.	այգիներով
Ներգ.	այգիներում

III հոլովում

3. Հոլովեցեք դուռ գոյականի նման հետեւյալ գոյականները.

բացում, դառնում, վճարում, ձուլում, բորբոքում, անկում, ուսում.

փուռ, թոռ, դառ, կուռ, բեռ, լեռ, տառ, նուռ, մուկ, ձուկ, յեղ.

գարուն, ամառ, աշուն, ձմեռ.

հեղափոխություն, միություն, առաջադիմություն, կոլանտեսություն, անկյուն.

Յ Ե Ղ Ա Կ Ի

Ուղղ.	դուռ անկյուն
Սեռ.	դռան անկյան
Տր.	դռան անկյան
Հայց.	դուռ անկյուն
Բաց.	դռնից անկյունից
Գործ.	դռնով անկյունով
Ներգ.	դռնում անկյունում

Հ ո գ ն ա կ ի (ինչպես I հոլովումը)

Ուղղ.	դռներ անկյուններ
Սեռ.	դռների անկյունների
Տր.	դռների անկյուններին
Հայց.	դռներ անկյուններ
Բաց.	դռներից անկյուններից
Գործ.	դռներով անկյուններով
Ներգ.	դռներում անկյուններում

Գոյականներն ունեն յերեք կանոնավոր հոլովում, փորոնք փորոշվում են յեզակի սեռականի յերեք տեսակ վերջավորությունով՝ ի (տետրակի), ու (ձիւ), ան կամ յան (դուան, անկյան)։

I հոլովման պես հոլովվում են գոյականների մեծ մասը։

II հոլովման պատկանում են այն գոյականները, փորոնք յեզակի ուղղականում վերջանում են ի։

III հոլովման պատկանում են այն գոյականները, փորոնք յեզակի ուղղականում վերջանում են ում, ուքյուն, տարվա յեղանակները ցույց տվող բառերը, մի քանի միավանկ բառեր (զառ, լեռ...)։

Հոլովելու ժամանակ բառի վերջին փակ (բաղաձայնով վերջացող) վանկի՝ ի և ու կարող են ը դառնալ (փոր չի գրվում), կամ դուրս ընկնել որինակ՝

գիրք-գրքի-գրքի թուղթ-թղթի-թղթի
ամիս-ամսի անասուն-անասնի

Հոգնակիում համարյա բոլոր գոյականները հոլովվում են առաջին հոլովման պես։

4. Հոլովեցեք.

Լիճ, գիծ, ամիս, կիր, ցից, գիր, յերկիր, յերգիչ, Մկրտիչ.

գունդ, ջուր, անասուն, սուր, հուր, կարկուտ, բլուր.

5. Շարունակեցեք հոլովելը.

Յ ե ղ ա կ ի

Ուղղ. ձու կատու վերարկու

Սեռ. ձվի կատվի վերարկվի (ուի)

Հ ո գ ն ա կ ի

Ուղղ. ձվեր կատուներ վերարկուներ

Սեռ. ձվերի կատուների վերարկուների

Միավանկ ու վերջացող բառերի (բու, ձու, լու) ու ձայնավորը, բացի յեզակի թվի ուղղական հոլովից, մնացած բոլոր հոլովներում փոխվում ե վ-ի. որինակ՝ ձվի, ձվից, ձվեր, ձվերի... Բազմավանկ ու վերջացող բառերի ուն միայն յեզակիում ե վ-ի փոխվում, իսկ հոգնակիում՝ վոչ. որինակ, կատու, կատվի, կատվից, բայց՝ կատուներ, կատուների... վերարկու, վերարկվի, վերարկվից, բայց վերարկուներ, վերարկուների...

6. Վերոհիշյալ ձեվով հոլովեցեք.

Բու, լու, առու, Բագու, յեղջերու, Դավալու, Համարլու, լեզու, մեղու.

7. Արտագրեցեք Կիմա, Կարո և Նունի գոյականների հոլով շինելը և ընդգծեցեք այի, ոյի և եյի կապակցութունները.

Ուղղ.	Կիմա	Կարո	Նունե
Սեռ.	Կիմայի	Կարոյի	Նունեյի
Տը.	Կիմային	Կարոյին	Նունեյին
Հայց.	Կիմային	Կարոյին	Նունեյին
Բաց.	Կիմայից	Կարոյից	Նունեյից
Գործ.	Կիմայով	Կարոյով	Նունեյով
Ներգ.	Կիմայի մեջ	Կարոյի մեջ	Նունեյի մեջ

Հարցեր

1. Հղյովական վերջավորություններից առաջ ի՞նչ տառ և մասեր:
2. Ինչո՞ւ յե մտնում այդ տառը:

Ա, Ե, ո ձայնավորներին մի այլ ձայնավոր հաջորդելու դեպքում՝ յերկու ձայնավորների մեջ պետք է գրել յ տառը փորպես ձայնա կապ:

8. Վերոհիշյալ գոյականների պես հոլովեցեք.

Ռուգա, Կլարա, Նադեժդա, Մարիա, Դարաբի-լիսա, Ախատ, գուլպա.

Սարո, Կամո, Գեփո, Մկո, Ասո, Մարո, Կինո, ուղի:

Յեփգինե, Զարե, Հռիփսիմե, Կարինե, Մարի-նե, բալե, բուպե:

9. Արտագրեցեք՝ վանկերի բաժանած և բնագծեցեք յերկձայնները.

Ռուգա-յի, Կլարա-յի, Մարիա-յին, Սարո-յին, Կամո-յին, Նադեժդա-յով, Մարո-յով, Զարե-յի, Կարի-նե-յին:

Հարցեր

1. Վանկերի բաժանելու ժամանակ ձայնակապը վճի վանկին և անջնում:
2. Զայնակապը նախորդ, թե հաջորդ ձայնավորի հետ և յերկձայն կազմում:

Յ ձայնակապը միշտ միանում է հաջորդ ձայնավորի հետ և նրա հետ կազմում է յերկ-ձայն:

10. Արտագրեցեք՝ բառերը վանկերի բաժանելով և ընդգծեցեք յերկձայնները.

Հ ա ր վ ա ծ ա յ ի ն ս ո վ ո ռ ո ղ ը

Ամբողջ տարվա ընթացքում չունեմ փոշ մի ուշացում:
Հարվածային եմ, գիտե՞ք:
Ինձ պստլիկ չկարծեք:

Ուսուցչուհուս միշտ լսում,
յերգում, խաղում, վազվզում,
աշխատում եմ հյուանոցում
և միշտ տանում սոցմբցում:

11. Արտագրեցեք և իա, իո, իու, իե կապակցութիւններն ընդգծեցեք:

Գ ա բ ը ի ե լ ը՝ պ ի ո ն ե ը

Մանիւն ու Մարիամը պիտներներ են: Նրանք
անապատտան Գարրիբէլին ընդունել տվին պիտնե-
րական կոլեկտիվի մեջ: Գարրիբէլը Վիտերնա-
ցիոնալ յերգել է սովորել: Միությունը ուժ է:

Հարց

Ի ձայնավորին ալ ձայնավոր հաջորդելու դեպքում ձայնակապ դրվում է:

Իա, իո, իու, իե ձայնավորների միջեւ ձայնակապ չի դրվում:

12. Արտագրեցեք ալբերենական կարգով:

ա) Վարիս, Վարիս, Պա-
նիւ, Խոսիֆ, Բենիսամին, Զե-
րեմիս:

բ) Վիլիսիոներ, ռադիո, ա-
կապիս, սանսարոսիս:

13. Արտագրեցեք իա, իո, իու, իե կապակցութիւններով բառերը:

Փ ո ք ը ի կ Դ ա ն ի ե լ ը

Դանիելը պապի ձեռնադրաբար ձի յե շինել
ձիավոր դարձել, վազվզում է ու կանչում:

— Ճանապարհ տվեք, յես պիտներ եմ, յես
ժողով եմ գնում... Խնչ ես ճամփես կարելի,—բղա-
վում է նա քրոջ վրա,— չես տեսնում, յես շտա-
պում եմ, գնալու յես:

— Ա, ներողություն, ընկեր պիտներ, մի բար-
կանա, յես ճիշտն ասած՝ չեյի տեսել քո ձիուն,—
ծիծաղում է քույրն ու յետ փախչում:

Ծիծաղում է Դանիելը, ձիուն խփում, առաջ
վազում:

14. Կազմեցեք նախադասութիւններ հետեւյալ բա-
ռերով և ընդգծեցեք իա, իո, իե, իու կապակցութիւն-
ները:

Եքսկուրսիա, միասին, հիացան, ռադիո, Դա-
նիել, միություն:

15. Արտագրեցեք և գոյականի վերեւ նշանակեցեք
էր հոլովի սկզբնատառը:

Պ դ ն ձ ի ձ ու լ ա թ ա ն ու մ

Մենք գնացինք պղնձի ձուլարանը: Ինչ բարձր
պատեր ու լայն կամարներ ունի ձուլարանը: Այն-
տեղ բանվորները ձուլում ու կաղապարում են

զանազան ձեվի իրեր: Չուլարանը դորդում է հնոցների ուժեղ ձայնից: Չուլարանում բանվորներն աշխատում են քրանքի մեջ լողալով: Մեր ձուլարանները լավ են սարքավորված:

16. Կարգացեք և փակագծերում դրած դոյականներն իմաստի համապատասխան հորովեցեք:

Վ ա Ր Ժ ու Թ յ ու ն ն ե Ր

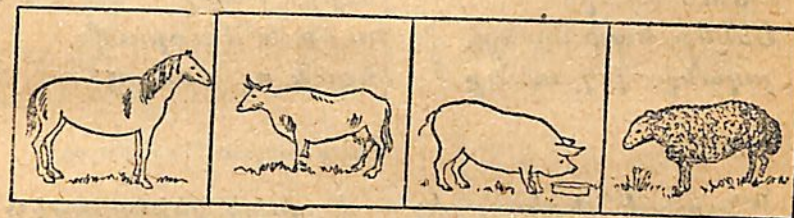
Մենք սովորում ենք յերրորդ ... (դասարան): Մեր ... (դասարան) բոլոր աշակերտներն ունեն պայմանագրեր: Մեր ... (դասարան) գոհ են բոլոր դասատուները: Մյուս դասարաններն որինակ են վերցնում մեր ... (դասարան): Մենք պարծենում ենք մեր ... (դասարան): Աշկումը և դպրոցի վարչութիւնը մեր ... (դասարան) բարձրացնելու յեն կարմիր տախտակին: Մեր հասարակագիտութեան ... (ուսուցչունի) ազգանունն է Արամյան: Նա մեզ մոտ է յեկել ... (Մարտունի): ... (Թվաբանութիւն) դասերին շատ խնդիրներ ենք լուծում: ... (Թվաբանութիւն) ամենից ուժեղն է Մատինյանը: Մայիսը ... (գարուն) ամիս է, իսկ հոկտեմբերը՝ ... (աշուն): Հունվարը ... (ձմեռ) ամիս է, իսկ հուլիսը՝ ... (ամառ): Յես իմ ... (ուսուցիչ) նամակ ստացա: Հայոց լեզվի ուսուցիչը տետրակները բաժանեց ... (աշակերտներ): Պիտներական կոլեկտիվի խորհուրդը պարգեւատրեց լավագույն ... (պիտներներ): Յուցահանդեսի ... (բացում) հանդեսը շատ լավ անցավ: Կոլտնտեսութեան ... (այգի) բերքը շատ է բարձրացել: ... (կատու) խաղ է, ... (մուկ) մահ է: Արամը ... (Բագու) սովառնակով

թուել է Թիֆլիսի Հայտնի յեն ... (Դավալու) ցեմենտը, ... (Ղամարլու) զինին, ... (Ղուրգուղուլի) բամբակը: Շատ մեծ է ... (ռադիո) և ... (կինո) նշանակութիւնը: Ճուտիկը դուրս յեկավ ... (ձու):

IV. Ա. Ծ Ա. Կ Ա. Ն

1. Արտագրեցեք միայն խոտակեր, կենդանիների անունները վորպիսութիւնն ցւոյց տվող բառերի հետ միասին.

ԸՆՏՄՆԻ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

Խելոք ձի: Կաթնատու կով: Ազան խոզ: Հիմար վոշխար:

Հավատարմ շուն: Խորամանկ կատու: Ճարպիկ այծ: Համառ եղ:

2. Արտագրեցեք ընդգծված գոյականները վորպի-
տեթյուն ցույց տվող լրացումներով.

Կեցցեք մաքրությունը

Կեցցենս, կեցցենս,	են խոր սաւսում,
հոտով սապոն,	մեծ տախտակում,
կեցցենս, փափուկ	վազան ջրում,
յերեսաբրիչ,	գետում, ծովում,
դու առամի	տաք բաղնիքում.
փոշի մանր,	ձեզ եմ ասում.
և դու գլխի	միշտ ել գովենք
սիրուն սանր:	ջուրը, ջուրը՝
Յեկեք ծափ տանք,	ջուրն ե մաքրում
լողանք, լող տանք	կեղտն ու մուրը:

ՈՐԻՆԱԿ

Խնչպիսի յերեսաբրիչ — փափուկ յերեսաբրիչ:

Առարկայի վորպիսությունը կամ հատկու-
թյունը (գույնը, համը, ձեւը, նյութը) ցույց
տվող բառը կոչվում ե ածական:

Ածականը պատասխանում ե Ի՞նչպիսի
հարցին և նախադասության մեջ լինում ե
լրացում:

3. Տրված ածականներով վորոշեցեք գոյականները,
վորոնց վերաբերում են ասված հատկությունները.

ԵՆ ԲՆ ՀՆ Ե, ԲՆ ՀԸ

Սպիտակ, փափուկ, սառն...
Հաջան, կծան, հափառարիմ...
Գեղեցիկ, անուշահոտ, կարմիր, փշոտ...
Կանաչ, տերեվախիտ, բազմաճյուղ, ճկուն
սովերաշատ...

4. Գոյականների մոտ դրեք հարմար ածականներ.

ՎԱՅՐԻ ԿԵՆԴԱՆՆԵՐ

Վախկոտ նապաստակ

... գայլ

... արջ

... աղվես

5. Գոյականների մոտ դրեք հարմար ածականներ.
մի առարկային կարող եք տալ մի քանի հատկու-
թյուններ.

Խնչպե՞ս են լինում առարկաները

Աշխատասեր մրջյուն

... կրիա

... աշակերտ

... մեղր

... ածուխ

... քաջալի

... դրոշ

... բաժակ

... ձյուն	... կիտրոն
... շուշան	... մանուշակ
... պղպեղ	... արեւի
... շաքար	... պնակ

6. Կարդացե՛ք՝ կետերի տեղ հարցերին համապատասխան ածականներ դնելով:

Գարունը յեկավ

... (խնչպիսի) գարունը յեկավ: ... (խնչպիսի) արեւը փայլում է: ... (խնչպիսի) առուն է խոխոջում: ... (խնչպիսի) խոտը յերեմաց: ... (խնչպիսի) բողբոջներն արձակվեցին: ... (խնչպիսի) ծաղիկները ծաղկեցին: ... (խնչպիսի) թռչունները թռչում են: Նրանց ... (խնչպիսի) ձայները լսվում են: ... (խնչպիսի) արոտում կովերն արածում են:

7. Արագրեցե՛ք՝ կետերի տեղ հարմար ածականներ դնելով:

Յերեխաները պուրակում

... առավոտ եր: ... յերկնքում չեր յերեւում փոշ մի ամպ: Կիման և Կամոն վաղ վեր կացան և ուղեվորվեցին դեպի ... պուրակը: Ինչ լսվ եր պուրակում: ... խոտը փայլում էր ցողի կաթիլներից: ... թռչունները յերգում էին: ... շուշանները և ... մանուշակները ծաղկել էին:

Յերեխաները մորի էյին վորոնում: Բայց ... հատապտուղ դեռ չկար: Մորենին դեռ չեր ծաղկել:

Հարցեր

1. Վճիռ շարադրութունն է ավելի լիվ, հասկանալի և հետաքրքրական՝ ածականներով, քե՞տ առանց ածականների:
2. Ուրեմն ինչի՞ համար են գործածվում ածականները:

8. Ի՞նչ բառեր պիտի ավելացնել հետեւյալ հոդվածի նախադասությունների մեջ, վոր միաքո ծիշտ արտահայտվի, գտե՛ք այդ ածականները և կարդացե՛ք ածականներով:

Կարմիր բանակի ուր

Փետրվարի 23-ին կատարեցին բանակի տարեդարձը: Իւոր տեղերում ծածանվում էին դրոշակները: Փողոցներով անցնում էին ավտոմոբիլներ: Նրանք զարդարված էին լողունգներով:

9. Ածականների մոտ դրե՛ք հարմար գոյականներ:

Խնչպե՛ս են լինում առարկաները

Սպիտակ շուշան	Սառն	...
Սեւ	Պայծառ	...
Կապույտ	Հարվածային	...
Դեղին	Քաղցր	...
Կարմիր	Կծու	...

10. Կարդացե՛ք՝ յերեք կետերի տեղ հականիշ ածականներ դնելով:

Առաջ և հիմա

Առաջ բանվորներն ապրում էին խոնավ, մութ և ցուրտ բնակարաններում: Այժմ մեզ մոտ խորհրդային իշխանությունը բանվորներին ապրանքներ ... , ... և ... բնակարաններ:

11. Առաջեր հակառիշ ամականներ:

Հակառիշ ամականներ

Հաստ	— բարակ	հեռու	— . . .
նոր	— . . .	առողջ	— . . .
գեղեցիկ	— . . .	ծուլ	— . . .
նեղ	— . . .	լույս	— . . .
արագ	— . . .	բութ	— . . .
մաքուր	— . . .	հեղուկ	— . . .

12. Լրացրեք և գրի առեք:

Հակառիշ ամականներ

մեծ	— փոքր	խոշոր	— . . .
լավ	— . . .	տխուր	— . . .
բարձր	— . . .	թանգ	— . . .
յերկար	— . . .	սառն	— . . .

13. Առաջեր՝ ինչպիսի խոտ և լինում:

Ինչպիսի խոտ և լինում

նայած անման տեղին (ճահճային...),

գույնին (կանաչ...),

հասակին (բարձր...),

դորձվածքի նմանությանը (մետաքսե...),

քամուց շարժվելուն (որորովոր...),

հանած ձայնին (շշնջացող...),

հոտին (բուրավետ...),

հյութալիությանը (չոր...),

տարվա յեղանակներին և տարիքին (գարնանային, հերթա...):

14. Սրտագրեցեք և ամականներն ընդգծեցեք:

Կենսատու անձրեվը

Պայծառ յերկնակամարի վրա գորշագույն ամպեր յերեվացին: Ամպերը թանձրացան և սեփ կեղևով ծածկեցին կապույտ յերկինքը: Յերեկոյան կենսատու անձրեվը ջրեց ծարավ յերկիրը: Դաշտային թառամած բույսերը գվարթացան նրանք իրենց բարակ արմատներով խոնավ հողից գուրտ ծծեցին սննդարար հյութը: Ծառերի փայլուն տերևներն ազահաբար ներս ծծեցին խոնավ ողը: Յորենի և գարու արտերն իրենց բարձր հասկերի նիհար հատիկները լցրին, կշտացրին:

15. Ինչ ստարիկների չի կարելի տալ հետևյալ հատկությունները:

Փխրուն, դյուրամառ, հոտավետ, տափակ, ոգ-
տակար:

16. Ի՞նչ հատկութիւններ չի կարելի տալ հետեւյալ
գոյականներին.

Արեւի, ածուխ, դայի, նապաստակ, կրակ, շա-
քար, ոճ:

17. Ածականներն ընդգծեցեք.

Անձրեւային աշուն.	Փոթորկալի ծով.
աշնանային անձրեւի:	ծովային փոթորիկ:
Դաշտային ծաղիկ.	Հարվածային բանփոր.
ծաղկավետ դաշտ:	բանփորական հարված:

18. Արտադրեցեք և բնորոշեցեք ածականները մեկ
գծով, իսկ ալն գոյականները, փորոնց վերաբերում են
ընդգծված ածականները՝ յերկու գծով.

Վ ա Ր Ժ ու Թ յ ու ն ն ե Ր

Յես ունեմ մի լավ պայուսակ: Այդ լավ պա-
յուսակին տվել եմ յերկու ուրբի: Այդ լավ պա-
յուսակից շատ դոն եմ: Իմ լավ պայուսակով յես
պարծենում եմ: Այդ լավ պայուսակում պահում
եմ գրքերս:

Մեր խմբի աշակերտները լավ պայուսակներ
ունեն. նրանք լավ պայուսակների մեջ պահում
են իրենց գրքերը:

19. Արտադրեցեք բոլոր տեսակի ածականները.

Վ ա Ր Ժ ու Թ յ ու ն ն ե Ր

Յես ունեմ սեւ, կարմիր և կապույտ մատիտ-
ներ: Կարմիրներին ձեռք չեմ տվել, իսկ կապույտ-
ներից մեկը տվել եմ Զինիկին: Յես ամենից շատ
սեւով եմ գրում. կարմրով ու կապույտով նկա-
րում եմ: Այսօր կարմիր մատիտով վարդ նկա-
րեցի, իսկ կապույտ մատիտով՝ մանուշակ:

Հարցեր

1. Յճրբ են ածականները հոլովում, լերբ չեն հոլովում:
2. Ի՞նչպես են հոլովում ածականները.

Ածականը, յերբ գործ է ածվում գոյակա-
նի հետ, անփոփոխ է մնում՝ չի հոլովում:

Ածականը, յերբ գործ է ածվում առանց
գոյականի, փոփոխվում է՝ հոլովվում և գոյա-
կանի նման, ընդունելով փոքրոշոգ հոգ:

20. Հոլովեցեք հետեւյալ գոյականները՝ իրենց վրա
դրված ածականներով.

Կարմիր դրոշ, պայծառ արեւ, քաղցր շաքար,
խորամանկ աղվես:

Յ Ե Ղ ա Կ Ի

Ուղղ. և հայց.	վախկոտ նապաստակ
Սեռ. և sr.	վախկոտ նապաստակի
Բաց.	վախկոտ նապաստակից
Գործ.	վախկոտ նապաստակով
Ներգ.	վախկոտ նապաստակի մեջ

Հ Ո Ղ ն ա Կ Ի

Ուղղ. և հայց.	վախկոտ նապաստակներ
Սեռ. և sr.	վախկոտ նապաստակների
Բաց.	վախկոտ նապաստակներից
Գործ.	վախկոտ նապաստակներով
Ներգ.	վախկոտ նապաստակների մեջ

21. Հոլովեցեք մենակ գործածվող ածականներ.

Յ Ե Ղ ա Կ Ի

Հ Ո Ղ ն ա Կ Ի

Ուղղ. և հայց.	լավը	լավերը
Սեռ.	լավի	լավերի
Sr.	լավի (ն)	լավերի (ն)
Բաց.	լավից	լավերից
Գործ.	լավով	լավերով
Ներգ.	լավի մեջ	լավերի մեջ

22. Կարմեցեք նախադասություններ, վորոնց մեջ առաջավոր սովորող բառերը գործածված լինեն բոլոր հոլովներով:

23. Հոլովեցեք առաջադեմը ածականն առանց գոյականի և գործածեցեք նախադասություններ ի մեջ:

24. Արտագրեցեք.

Սեպ ծով, Կարմիր ծով, Փոքր-Ղարաքիլիսա, Նոր-Բայազետ:

Այն ածականները, վորոնք գոյականների հետ միասին կազմում են հատուկ անուն, սկսվում են մեծատառով:

25. Հոլովեցեք ընդգծված ածականները գոյականների հետ միասին.

Կապույտ գլխով, կանաչ վոսով,
յես ծաղիկ եմ անուշ հոտով:

V. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ

1. Կարգացեք նախադասությունները ձախ և աջ սյունակներում. ինչ տարբերություն կա նրանց մեջ. աջ սյունակում Արամ բառի տեղ ինչ բառ է գործածված:

Արամը հարվածալին է:		Արամը հարվածալին է:
Արամը լավ է սովորում:		Նա լավ է սովորում:

2. Արտադրեցեք ընդդժմած բառերը. նրանք ի՞նչ բառերի տեղ են զրկած.

Վեր խմբի
գրավոր աշխատանքները

— Երան, չեռագիրդ լավացրել ես, բայց դու փչ ես ուղադրությանը դարչնում անսխալ գրելու վրա. չես աչծն արագգրության Տեղ փոշ մի սխալ չեմ անում: Ժայերենի Տեղ ամենից ուժեղը Զարուհին է. նաև գեղեցիկ շարադրություններ ե գրում: Վե՛նե՛ք բոլորս պետք է լավացնենք մեր գրավորները. III խումբը մեծ առաջադիմություն ունի գրավոր աշխատանքների Տեղ. նրանք մեզ առում են. «Գրավոր աշխատանքների մեզ դու՛ք հարկաճային չե՛ք»:

Յես, դու, նա, մենք, դուք. նրանք զրկած են անձի անվան տեղ և կոչվում են անձնական դերանուններ:

Անձնական դերանունների թիվը կախված է այն անունից, վորի տեղ զրկում են:

Յես, մենք — առա ին դեմքի դերանուն են:

Դու, դուք — յերկրորդ դեմքի դերանուն են:

Նա, նրանք — յերրորդ դեմքի դերանուն են:

Առաջին դեմք զրկում է խոսող անձի տեղ: Յերկրորդ դեմք զրկում է խոսակից անձի տեղ:

Յերրորդ դեմք զրկում է վոչ խոսող և վոչ խոսակից անձի տեղ:

3. Նախորդ դասից արտադրված անձնական դերանունների վերեվը զրեցեք նրանց դեմքը և թիվը. որինակ՝

II դ. յեզ. I դ. հոգն.

դու , մենք:

4. Փակագծերում արված դերանունները զրեք պահանջված հոլովով.

(Յես, դու և նա) զնահատականները լավն են
(Յես, դու և նա) գրքեր նվիրեցին: (Յես, դու և նա) սիրում են բոլոր ուսուցիչները: (Յես, դու և նա) որինակ են վերցնում: (Յես, դու և նա) պարծենում են: (Յես, դու և նա) մեծ փոփոխություն է կատարվել:

Իմ, քո և նրա գնահատականները լավն են:

Անձնական դերանունների
հոլովումը

	Յեզ.	Հոգն.
Ուղղ.	յես	մենք
Սեռ.	իմ	մեր
Տր. և հայց.	իմն	մեզ
Բաց.	ինձնից	մեզնից
Գործ.	ինձնով	մեզնով
Ներգ.	ինձնում	մեզնում

	Յեզ.	Հոգն.
Ուղղ.	դու	դուք
Սեռ.	ին	ձեր
Տր. և հայց.	ինք	ձեզ
Բաց.	քեզնից	ձեզնից
Գործ.	քեզնով	ձեզնով
Ներգ.	քեզնում	ձեզնում

	Յեզ.	Հոգն.
Ուղղ.	նա	նրանք
Սեռ.	նրա	նրանց
Տր. և հայց.	նրան	նրանց
Բաց.	նրանից	նրանցից
Գործ.	նրանով	նրանցով
Ներգ.	նրանում	նրանցում

Դերանունները մեծ մասամբ հոլովում են զոյականների պես. առանձին ձեվեր ունեն սեռականը, տրականը և հայցականը: Անձնական դերանունների մեջ հայցական հոլովը նման է տրական հոլովին:

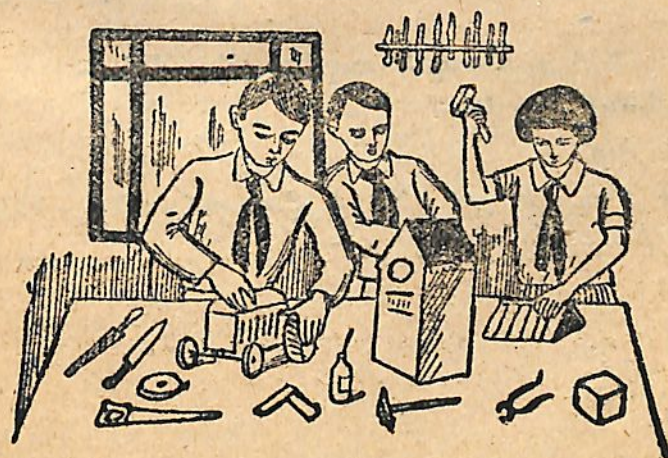
5. Կետերի տեղ դրեք անձնական դերանուններ՝ պահանջված հոլովով.

Վարժույթ յուզներ

... պայմանագիր եմ կնքում: ... մրցման ես հրավիրում: ... բուքսիքի յե վերջնում թույլերին: ... պարապում ենք ընթերցանությամբ: ... ստանում եք «Հոկտեմբերիկ»: ... թղթակցում են տատի լրագրին: ... համար թատրոնի տոմս առա: ... պես լավ վոչ վոք չի հերթապահում: ... Արամն ... հետ յեկավ ժողով: Առանց ... կինո չենք գնա:

6. Նկարագրեցեք.

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՍԵՆՅԱԿՈՒՄ

7. Պատմեցեք ձեր կարդացած գրքերից փորելե մեկի համառոտ բովանդակութիւնը.

1. Ի՞նչ ե գրքի անունը և ո՞վ ե հեղինակը.
2. Ի՞նչպիսի գրվածք ե.
3. Ինչի՞ մասին ե պատմվում.
4. Հավանեցի՞ք, թե՞ փոչ ինչո՞ւ.

8. Արտադարոցական ընթերցանության համար մի առանձին ծոցատետր (սովորական տետրի կիսի չափով) պահեցեք և նրա մեջ գրեցեք ձեր կարդացած գրքերի մասին հետեւյալ ձևով.

Յէ՞րբ եմ կարդացել.—

Ո՞վ ե գրել՝ հեղինակը (կազմողը, թարգմանիչը, փոխադրողը).—

Գրքի անունը (ի՞նչպե՞ս ե կոչվում).—

Ո՞վ ե հրատարակել (հրատարակչութիւնը).—

Վերտեղ և վեր թվին ե հրատարակվել (տպում գրվել).—

Վեր տպագրութիւնն ե (հրատարակութիւնը).—

Քանի՞ որինակ ե տպվել (տպում).—

Քանի՞ եջ ե.—

Գինը.—

Ի՞նչպիսի գրվածք ե (պատմվածք, հեքիաթ, բնագիտական զրույց).—

Իբի առաջինին կարելի չե ծանոթանալ գրքի շարքով կամ ամբողջ մանրամասն շարքից հետո յեկող առաջին թերթով՝ անվանաթերթով, փորտեղ տպված են լինում՝ հեղինակի և գրքի անունը, հրատարակչութիւնը, տպագրութեան տեղը և ժամանակը, փորերորդ տպագրութիւնն լինելը, ինչպիսի գրվածք լինելը և այլն: Տիրաժն իմացվում ե անվանաթերթի յերկրորդ եջից, իսկ գինը՝ շարքի վերջին եջից:

9. Ծանոթացեք ձեր դասարանի հասարակագիտութեան, աշխարհագրութեան, բնագիտութեան, թվարանութեան և հայոց լեզվի դասագրքերի արտաքինին և պատասխանեցեք նախորդ դասի հարցերին:

10. Ծանոթացեք ձեր խմբի դասագրքերում յեղած առաջարանին և ցանկին կամ բովանդակութեանը և պատասխանեցեք.

1) հեղինակը կամ հրատարակչութիւնն ո՞ւմ համար և ի՞նչ նպատակով են գրել առաջարանը. 2) բոլոր դասագրքերն առաջարան ունե՞ն. 3) ցանկով կարելի՞ չե ծանոթանալ դասագրքի բովանդակութեան և սղանին. 4) ել ի՞նչ կարելի չե իմանալ ցանկից:

1. Նկարների կարգով գրեցեք՝ ի՞նչ ե անում յուրաքանչյուրը:

(գրում ե, կարդում ե)

2. Գործողություններից խմացեք յենթական և կարգալիս յենթական գրեք յերեք կետերի տեղ:

Վճիռ առարկան ի՞նչ ե անում կամ ի՞նչ ե լինում

Կոլտնտեսականը վարում ե, տափանում ե, ցանում ե, հնձում ե:

... կարդում ե, գրում ե, հաշվում ե, նկարում ե:

... ծլում ե, կանաչում ե, ծաղկում ե, հասնում ե:

... կարում ե, ձեփում ե, կարկատում ե, արգուկում ե:

3. Արտագրելիս ընդգծեցեք ա՛յն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս՝ ի՞նչ ե անում լենթական.

Ագռավը կռավում ե: Ոձը սուլում ե: Բղեղը բղղում ե: Փայտփորը թխկթխկացնում ե: Դայլը վռոնում ե: Արջը մրթմրթում ե: Տերեւները խըշխըշում են:

4. Կարգալիս կետերի տեղ ավելացրեք մտքով հարմար բառեր, վորոնք արտահայտում են, թե ի՞նչ ե լինում առարկան.

Ջուրը ... Գետը ... Ելեկտրականությունը ...
Սպիտակեղենը ... Վառարանը ... Ամպը ...

(խսանում ե, վարաում ե, վառվում ե, լվացվում ե, հանգում ե, զոլորեխանում ե)

Այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս, թե ի՞նչ ե արվում կամ ի՞նչ ե լինում, կոչվում են բայ:

5. Արտագրեցեք բայերը:

Պ ի ո ն ե ր ն ե ր ը

Պիոները դպրոցում պայքարում ե վորակի և զիտակցական կարգապահության համար:

Պիոները դպրոցում հանգիստանում ե սոցմրցման և հարվածայնության նախաձեռնողը:

Պիոներները բոլոր սովորողներին ներգրա-

վում են հասարակական աշխատանքներում, ինչ-
պես դպրոցում, նույնպես և դպրոցից դուրս:

6. Արտադրեցեք և ընդդժեցեք բայերը.

Յերեխաների վեճը

Շողիկն ասավ.

— Գարնանը գիշերները կարճանում են:

Վարդանն ասավ.

— Վհչ, ի՞նչ ես ասում, գարնանը ցերեկները
յերկարում են:

Պապը լսեց նրանց վեճը, ծիծաղեց ու ասավ.

— Բալիկներս, մի լավ մտածեցեք, թե ինչ
եք ասում:

Շողիկն ու Վարդանը մտածեցին, մտածեցին
և իրենք ել ծիծաղեցին իրենց վրա:

7. Արտադրեցեք բայերը.

Արեվածադը

Ծագում է մանուկ արեվը գարնան

կովկաս լեռների ձյունի պատհեղից,

զարթնում են մեկ-մեկ սարերն աննման
ձմռան սնվրդով քնի մշուշից:

Ահա Լավարի վեթիարի ուսին

բազմում է արեվը թարմացած ուժով,

սարեր ու ձորեր իրար յերեսին

նայում են, ժպտում ամպի մշուշով:

8. Այս հոդվածի մեջ ցույց տվեք բաժերը.

Վո՞ր կենդանիներն ի՞նչպես են
պաշտպանվում ցրտից

Ձմռան ցրտին վոչխարները խմբվում են դո-
մերում, կողքերն իրար կպցնում, շնչում են,
փնչում, տաքանում, քնում:

Հափն ել մեկ մի վոտը, մեկ մյուս վոտը սեղ-
մում է փորին, կախում է թեփերն ու ցրտից
պաշտպանվում:

Շունը շարժում է իր մկանները և այնպես
տաքանում:

Իսկ կատուն կծկվում է մի աեղ, վոտները
ծալում, իր տակն է անում, պոչն ել բերում է
փորովը պատ տալիս ու այնպես տաքանում:

Այսպես ահա ամեն մեկը մի կերպ գարուն է
հասնում:

9. Ծանոթացեք «Պիոներ կանչ» թերթին, «Հոկտեմբե-
րիկ» ամսագրին և պատասխանեցեք հետևյալ հարցերին.

Ի՞նչպիսի թերթ է «Պիոներ կանչ»-ը:

Ել ի՞նչպիսի թերթեր գիտեք:

Ի՞նչպիսի ամսագիր է «Հոկտեմբերիկ»-ը:

Ո՞վ է հրատարակում «Պիոներ կանչ»-ը:

Ի՞նչպիսի բաժիններ է ունենում այդ թերթը:

«Պիոներ կանչ»-ի վո՞ր նյութերն են հավանե-
լիք:

ԲԱՅԻ ԴԵՄՔԸ ՏԵՎ ԹԻՎԸ

(Յենթադասի և ստորագրալի համաձայնությունը
դեմքով և թվով)

1. Յերեք կետերի տեղ դրեք բայը՝ վերցնելով ներքեվում տրված բառերից.

Բանվորը, կոլտնտեսականը և աշակերտը

Բանվորը կոլտնտեսականին ասում է. «Յես բարեկամ եմ ապրանքը, դու բարձրացնում ես բերքը, իսկ նա (աշակերտը) պայքարում է ուսման համար:

Աշակերտը բանվորին ասում է. «Յես ... ուսման համար, դու ... ապրանքը, իսկ նա (կոլտնտեսականը) ... բերքը:

Կոլտնտեսականն աշակերտին ասում է. «Յես ... բերքը, դու ... ուսման համար, իսկ նա (բանվորը) ... ապրանքը:

Յես բարեկամ եմ:	Յես բարձրացնում եմ:
Դու բարեկամ ես:	Դու բարձրացնում ես:
Նա բարեկամ է:	Նա բարձրացնում է:

Յես պայքարում եմ:
Դու պայքարում ես:
Նա պայքարում է:

2. Նախորդ դասը փոփոխեցեք այսպես: յես, դու, նա դերանունները դրեք հոգնակի թվով (մեկ, դու, նա), իսկ յերեք կետերի տեղ վերցրեք բայեր հետևյալ սյունակներից.

Մենք բարեկամ եմ:
Դուք բարեկամ եք.
Նրանք բարեկամ են:

Մենք բարձրացնում եմ:
Դուք բարձրացնում եք.
Նրանք բարձրացնում են:

Մենք պայքարում եմ:
Դուք պայքարում եք.
Նրանք պայքարում են:

3. Լրացրեք և գրի առեք.

Բայի հոգնակի թիվը

I դեմ

II դեմ

III դեմ

Մենք
կարդում ենք

Դուք

Նրանք

...

...

Յերեք բայը գրվում է առաջին, յերկրորդ և յերրորդ դեմքի դերանունների հետ՝ նրա վերջավորութունը փոփոխվում է:

Բայի փոփոխումը կոչվում է խոնարհում:

Բայն ունի յերեք դեմք և յերկու թիվ:

Բայերի դեմքն ու թիվը համապատասխանում են նրանց հետ գրվող անձնական դերանուններին և նրանց թվին:

4. Լրացրեք և գրի առեք.

Ընտանի ենդանիների ձայները

Կովը բառաչում է:	Կատուն . . .
Ձին . . .	Այծը . . .
Շունը . . .	Վոչխարը . . .

Հարցեր

1. Ի՞նչ թվով և դրված լենթական:
2. Իսկ ի՞նչ թվով և դրված ստորոգյալը:

5. Վերելի նախադասությունները կարդացե՛ք՝ յեզակի յենթակաները հոգնակի դարձնելով:

ՈՐԻՆԱԿ

Կովերը բառաչում են: Վոչխարները մայում են:

6. Լրացրեք և ապա գրի առեք.

Ի՞նչպես են շարժվում

Ձկները լողում են: Ոձերը . . . Կովերը . . .
Ծիծեռնակները . . . Նապաստակները . . .

7. Հոգնակի յենթակաները յեզակի դարձրե՛ք համապատասխան կերպով փոփոխելով ստորոգյալները.

ՈՐԻՆԱԿ

Ձուկը լողում է: Ծիծեռնակը թռչում է:

Յենթական և ստորոգյալը թվով իրար համաձայն են դրվում: յեզակի յենթակայի հետ յեզակի ստորոգյալ է դրվում, հոգնակի յենթակայի հետ՝ հոգնակի ստորոգյալ:

8. Շարադրության մեջ յես յենթական փոխարինեցե՛ք դու յենթակայով և դրա համապատասխան փոփոխեցե՛ք ստորոգյալները յուրաքանչյուր նախադասության մեջ: Ձեր շարադրությունը վերնագրեցե՛ք «Ի՞նչպես ես դու անցկացնում եմ»:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՄ ՅԵՍ ԱՆՑԿԱՑՆՈՒՄ ՈՐՍ

Առավոտյան յես արթնանում եմ, հագնվում եմ, կոշիկներս մաքրում եմ, լվացվում եմ, սանրվում եմ, նախաճաշում եմ, հավաքում եմ զբքերս և գնում եմ դպրոց: Իսկ յերեկոյան պատրաստում եմ դասերս, կարդում եմ «Պիտեք կանչ», գրում եմ ուղերս, ընթրում եմ, հանվում եմ, պառկում եմ և քնում եմ:

9. Կարգալիս յես յենթական փոխարինեցեք նա դե-
րանունով և դրա համապատասխան փոփոխեցեք ստորո-
գյալները յուրաքանչյուր նախադասության մեջ.

Յես մտնում եմ կոլտնտեսություն

Յես թողնում եմ անհատական տնտեսություն-
ներ և մտնում եմ կոլտնտեսություն: Այնտեղ յես
մշակում եմ հողը մեքենաներով, պայքարում եմ
անասնապահության բարելավման համար, ու-
սումնասիրում եմ տնտեսության կանոնավոր դըր-
վածքը, ամեն կերպ ոժտնդակում եմ հնգամյակի
կատարման: Յես հաճախում եմ բոլոր հասարա-
կական ժողովները, մասնակցություն եմ ունենում
կոոպերատիվի աշխատանքում:

Յենթական և ստորոգյալը դեմքով նույն-
պես իրար համաձայն են գրվում. ինչ դեմքի
դերանուն գրվում է յենթակայի համար՝ դրան
համապատասխան դեմքով ել գրվում է ստո-
րոգյալը:

10. Արտագրեցեք և բայերի դեմքն ու թիվը գրե-
ցեք վերելը.

Ք ա մ ի

Քամի, քամի, դու ահեղ,
են յիբկնքի ամպերը
հալածում ես ամեն տեղ,
ալեկոծում ծովերը

ու տարածում սար ու ձոր
քո անուշիկ հովերը:

Գ ա ռ ն ա ն ա մ ի ս ն ե ռ ը

Մարտը տալիս է ձնծաղիկ,
ապրիլը՝ կապույտ մանուշակ,
մայիսին բացվում է վարդը,
սոխակ յերգում անուշակ:

11. Հետեվյալ նախադասությունների մեջ ցույց տվեք
բայերի դեմքերը և հետո մյուս դեմքերի փոխեցեք.

Ս ա ու ա յ ի խ ա դ ը

Առնում է գնդակը, զարկում է գետնին.
Թռչում է գնդակը, բռնում է կրկին.
և ամեն անգամ պտույտ է գալիս
գնդակը կրկին գետնին և տալիս:
Պտույտ է գալիս, թռչում, թռչկոտում,
մի քանի շրջան խաղ է բոլորում:

ԲՍՏԻ ՓՍՄԱՆԱԿՆԵՐԸ՝ ՆԵՐԿԱ, ԱՆՑՑԱԼ
ՅԵՎ ԱՊԱՌՆԻ

1. Արտագրեցեք հակառիշ բայերի հետ միասին.

սկսում եմ —	վերջաց- նում եմ	կապում ե —	...
զալիս եմ —	...	բարձրացնում ենք —	...
մոռանում ես —	...	մոտեցնում եք —	...
տալիս ես —	...	լռում են —	...

2. Արտագրեցեք բայերը. յերբ են կատարվում վտան-
 անավորի մեջ բայերի ցույց տրված գործողութիւնները.

Գործարան

Քիթը ցցած փնչում ե նա,
 արձակում ե ծուխ ու կրակ,
 հոշոտում են կարծես իրար
 հազար առյուծ եղ հարկի տակ:
 Դղրդում ե շենքն իր ուժից,
 բայց այդ հրի, մրի միջից
 դուրս ե գալիս խոփ ու կացին,
 սուր գերանդի, վարող դուժման:

3. Բանավոր պատասխանեցե՛ք՝ ի՞նչ ե անում յու-
 րաքանչուր յերեխան:

Յեթե բայի ցույց տված գործողութիւնը
 խոսեղու վայրկյանին ե կատարվում, բայը
 դրվում ե ներկա ժամանակ (կարգում եմ):
 Ներկա ժամանակը էադմվում ե եմ, ես, ե,
 եմք, եք, եմք՝ բայի դեմքը ցույց տվող ոժան-
 դակ բառերով, վորոնք կոչվում են ոժանդակ
 բայեր:

Ոժանդակ բայերը գրվում են առանձին:

4. Հետևյալ ձևով խոնարհեցեք սովորում եմ,
 գում եմ, նկարում եմ, պատում եմ, շաղարում եմ
 բայերը.

Ներկա ժամանակ

Յեզակի	Հոգնակի
կարգում եմ	կարգում ենք
կարդում ես	կարդում եք
կալոգում ե	կարգում են

5. Խոնարհեցե՛ք գալիս եմ, լալիս եմ բայերը հե-
 տեվյալ ձևով:

Ներկա ժամանակ

Յեզակի	Հոգնակի
տալիս եմ	տալիս ենք
տալիս ես	տալիս եք
տալիս ե	տալիս են

6. Նկարագրեցե՛ք ձեր դպրոցը, տունը, գյուղը, քա-
 դաքը... Սուարկաների նկարագրութիւնն մեջ բայերն ի՞նչ
 ժամանակ եք դնում:

7. Նկարագրեցե՛ք մի վորեմե արտագրական աշխա-
 տանք՝ ներկա ժամանակի բայեր գործածելով:

8. Գրեցե՛ք շարագրութիւն՝ «Ի՞նչպես եմ անցկաց-
 նում որս դպրոցում» վերնագրով:

9. Արտագրեցե՛ք բայերը. յերբ ե կատարվում վա-
 տանավորի մեջ գործածված բայերի ցույց տրված գոր-
 ծողութիւնը.

Մ Ե Ր Ո Ր Ո Վ Ե Ր Ի Գ

Յերեկ կայացավ մեր դասարանական ժողովը: Հայոց լեզվի դասատուն խոսեց մեր առաջագի-
մության մասին: Վորոշեցինք ոգնել թույլերին
և ավելի եւ բարձրացնել մեր ուսման վորակը:

Յեթե բայի ցույց տված դործողությունը
խոսելու վայրկյանից առաջ ե կատարվել՝
բայը գրվում ե անցյալ ժամանակ (կարդացի):

10. Հետեվյալ քառյակում գտեք բայերը և վորոշե-
ցեք նրանց ժամանակը, դեմքը և թիվը.

Գործարանի սուղիչը

Առավոտյան ժամի յոթին
գործարանի սուղիչն ուժգին
յերկար հնչեց,
բարձր կանչեց:

11. Մոտարհեցեք կարդացի, խաղացի, պատմեցի,
նկարագրեցի բայերը հետեվյալ ձեովով.

Անցյալ ժամանակ

Յեզակի

Հոգնակի

գնացի, գրեցի
գնացիր, գրեցիր
գնաց, գրեց

գնացին, գրեցին
գնացիք, գրեցիք
գնացին, գրեցին

12. Արտադրեցեք միայն բայերը. ստացեք նրանց
ժամանակը, դեմքը և թիվը.

Գարուն

Ձմեռն անցավ,	Փոփեց կակաչ
յեկավ դարուն,	սարի լանջին,
ձյունը հալվեց,	բազմեց մորին
լցվեց առուն:	թփի միջին:
Արեւ ծագեց	Ծառը թափիշ
արեւելքից,	զգեստ հագավ,
ծիլեր քաշեց	նորից քարին
գետնի տակից:	յերգեց կաքավ:
Տաք հարավից	Արոտ գնաց
յեկան հավքեր,	ծնած մաքին,
բուն հյուսեցին	տվեց անուշ
ընկեր-ընկեր:	կաթը ձագին:
Ծառը պտկեց,	Մուկ ու մողես,
տվեց բողբոջ,	միջատ, զեռուն
աղբյուրն հանեց	արեւն յեկան,
անուշ խոխով:	տեսան դարուն:

13. Մոտարհեցեք քու, հագա, մեկացա, անցա
բայերը հետեվյալ ձեովով.

Անցյալ ժամանակ

Յեզակի

Հոգնակի

յեկա, հեռացա
յեկար, հեռացար
յեկավ, հեռացավ

յեկան, հեռացան
յեկաք, հեռացաք
յեկան, հեռացան

14. Արտագրեցեք և բալերի վերեւը գրեցեք նրանց ժամանակը, դեմքը և թիվը.

Թռչնիկ

Թռչնիկը թռչում է: Թռչնիկը թռավ:
Թռչնիկը խաղում է: Թռչնիկը խաղաց:
Թռչնիկը յերգում է: Թռչնիկը յերգեց:

15. Ինչ ներդ նախագասություններ կազմեցեք աջ և ած վերջավորութուն ունեցող բառերով և գրի առեք հետեւյալ ձեւով.

Նրանք գնաց: Պնամ ապրանք:
ձայնը կարդաց: Կարդացած գիրք:

Հարցեր

1. Ինչ արավ. — գնաց, կարգաց:
2. Ինչպիսի ապրանք. — գնած ապրանք:

Այս վերջավորությունը ց-ով և գրվում բայի անցյալ ժամանակի յեզակի թվի յերրորդ գեմքում:

Ած վերջավորությունը ծ-ով և գրվում այն բառերում, փոքրեք լացում են և պատասխանում են ինչպիսի հարցին:

16. Այս ձեւերով ինչ ներդ ստացականներ գրեցեք.

Արաւշակուն

Արաւշա № 6 դպրոցի աշկոռ-
պից փառասունը քերական:

II խմբի աշակերտ
Քրարիկ ձակորջան

Մայրիկի 1-ին 1935 թ.

Արաւշակուն

Արաւշա փոսրի ցրիւից փան
որինակ «Արմուէր կանչ» թերթը
նշանակչանի անվան դպրոցի
III խմբի մանուկի լիպորթին հանչ
նելու համար: Կանոն Արաւշան

3/III 1935 թ.

Արաւշաւան

Արաւշա Վանականացիք գործա-
րանի գրաւարկդից իմ Վարդ Վար-
սեանի Աղապարի. Վարդ անախ-
աշխարհաւարքը՝ Մեկ եարջուր փառն
ոռւրի:

Վարդիկ Աղապար

20/III 1935 թ.

Ստացական գրվում է հետեւյալ ձեւով.

Նախ գրվում է վերնագիրը (Ստացական) տողի
մեջտեղում, ապա նոր տողից (մի քիչ խոր-
քից) գրվում է, թ. ումից է ստացված և ի՞նչ
է ստացված. հետո, յեթե պահանջվում է,
գրվում է նաև՝ ինչի՞ համար է ստացված:

Վերջում ձախ կողմում գրվում է ստացողի
անունը և ազգանունը, իսկ աջ կողմում նոր տո-
ղից՝ ամիսը, ամսաթիվը և տարին, յերբեմն նաև
տեղը (քաղաք, գյուղ):

17. Ստացարկեցեք բայերը. յ՞նքը են կատարվելու
որագրի մեջ գործածված բայերի ցույց տված գործողու-
թյունները.

Մեր որագրից

Շուտով մեր դասարանում լինելու յե ստու-
գողական աշխատանք: Մեզ տալու յեն ազատ շա-
րադրություն: Շարադրության նյութը մենք ենք
ընտրելու: Սմեն մի աշակերտ ինքն է կազմ յու
շարադրության ծրագիրը: Աշխատելու յենք մա-
քուր և կանոնավոր դրեր:

Յեթե բայի ցույց տված գործողությունը
խոսելու վայրկյանից հետո յե կատարվելու,
բայը գրվում է ապառնի ժամանակ (կար-
գալու յեմ):

Ապառնի ժամանակի յեմ, յես, յե, յենք, յե
յեն ոժանդակ բայերը նույնպես գրվում են
առանձին. ոժանդակ բայերում յ տառի ավե-
լանալու պատճառն այն է, վոր նախորդ բա-
ուր վերջանում է ձայնավորով (գնալու յեմ):

18. Ինքներդ վերեվի որագրի ձեւով գրեցեք ձեր դա-
սարանի ապագայում կատարելիք աշխատանքի մասին:

19. Խոնարհեցեք կարդալու յեմ, խաղալու յեմ, պա-
մելու յեմ, նկարագրելու յեմ բայերը հետեւյալ ձեւով.

Ապառնի ժամանակ

Յեզակի

Հոգնակի

գնալու յեմ	գրելու յեմ	գնալու յենք	գրելու յենք
գնալու յես	գրելու յես	գնալու յեմ	գրելու յեմ
գնալու յե	գրելու յե	գնալու յեն	գրելու յեն

20. Պատմեցեք փորելիս նյութ ներկա ժամանակով:

21. Նույնը պատմեցեք նախ՝ անցյալ և ապա՝ ապառնի ժամանակներով:

22. Յուրաքանչյուր բայն արտադրեցեք ներկա, անցյալ և ապառնի ժամանակներով, միայն յեղակի թվով և առաջին դեմքով:

Կառուցում եմ, բարեկամում եմ, աջակցում եմ, սովորում եմ, մասնակցում եմ, մըցում եմ, առաջադիմում եմ:

ՈՐԻՆԱԿ

Կառուցում եմ, կառուցեցի, կառուցելու լիմ:

23. Յուրջ ավեք բայերի ներկա, անցյալ և ապառնի ժամանակները ձեր կարգացած հոգվածներում:

24. Արտադրեցեք և ընդդժեցեք բայերը:

ՇՈՒՆՈՎ ԿԳԱՆ

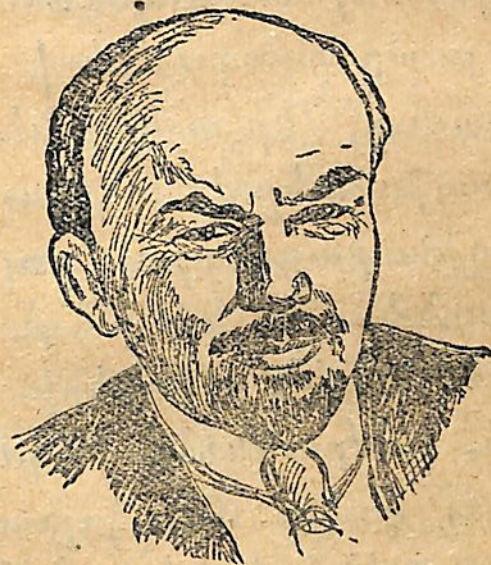
ՇՈՒՆՈՎ ԿԳԱ
կանաչ դարուն,
սար ու ձորեր
կծաղկեն.
յետ կդառնան
նախշուն հավքեր,
գարնան գովքը
կերգեն:

ԲՈՒՆ ԿԶԼՆԵՆ
դաշտում, այգում,
ձվեր կածեն
բներում,
ձագ կհանեն
նախշուն, սիրուն
իրենց փափուկ
բներում:

Հարցեր

1. Ի՞նչ ժամանակ են ցույց տալիս ընդգծված բայերը:
2. Ո՞ժանդակ բայով, թե՞ առանց ո՞ժանդակ բայի յձն կազմված:
3. Ի՞նչ մասնիկ են ընդունել այդ բայերն սկզբից:

Բացի ո՞ժանդակ բայով կազմված ապառնի ժամանակից, կա և պարզ ձեով, փոքր կազմվում է առանց ո՞ժանդակ բայի: Ապառնի պարզ ձեով փրա դրված կ մասնիկը բային կպած է դրվում (կասեմ, կկարդամ):

25. Արտադրեցեք բայերի ապառնի ժամանակի պարզ ձևիները ներկա ժամանակ դարձնելով:

Լսիր, Եդիսարդ

Վերեւ Տեր խոսիք կերպա-
րեւեմ, կամբայնեւեմ բոլոր յերկրե-
րի պրոփետարներ յեղբայրական
Տիւրքիան գործը, լավ կտոմորեւեմ,
կարայքարեւեմ 17-րդ կուստեանագու-
մարի բոլոր վորոշումների կարար-
ման համար, Տեր ուժերի ներածիւն
չար աշխարհելով սոցիալիստա-
կան շինարարութեան բոլոր բնա-
գաւառներում, կամբայնեւեմ հա-
մաշխարհայիւն պիտներիայի Եա-
կարը, կամբայնեւեմ ինքերնա-
ցիոնալ կարք Տեր կոչեկրիւմե-
րի և ողակների ներսում: Կեր-
պարեւեմ շերիւնի ամանդները:

Պեհա և Կամակիս վերգը:

Ապարսում եւ պարսախանի:

Սեփար սեղմում եւ ին պիտնե-
րական քարիկը:

Քարեւմեքով քարեկանի

Սուրիկ

չեկրրվարի 6-ին 1934 թ.

Շերեւան

(Սպանիայի Մադրիդ քաղաքի պիտներ
Եղվարդ Միլանդոյին՝ պիտներ Սուրի ի
զբաժնում նամակի վերջին հատվածը)

26. Խոնարհեցեք կկարգամ, կխաղամ, կգրեմ, կպա-
սեմ բայերը հետեւյալ ձեւով:

Ա. պ ա ռ ն ի ժ ա մ ա ն ա կ (պարզ ձեւով)

Յեզակի

Հոգնակի

կխաղամ	կսովորեմ	կխաղանք	կսովորենք
կխաղաս	կսովորես	կխաղաք	կսովորեք
կխաղա	կսովորի	կխաղան	կսովորեն

27. Արտագրեցեք բայերը և դեմը գրեցեք բայի
ժամանակի, դեմքը և թիվը:

Լուսինը

Գիշերվա մթում
աբտերն են ծփում,
լուսինը վերելից
ժպտում ե նորից,
շողում ե կրկին
դեմքով ժպտերես
և նրա աբտերին
ասում ե կարծես.
— Կդա առավոտ,
կշողա արեւ,
կայցելեն ձեզ մոտ
կոլխոզ հնձվորներ:

ՈՐՆԱԿ

Ծփում են — ներկա ժամ. III դ. հոգն. Թիվ:

28. Արտագրեցեք և բայերի ապառնի պարզ ձևերի
կ մասնիկն ընդգծեցեք.

17 - րդ կուսհամագումարին Ստալինի
տված ղեկուցումից

... Խորհրդային Միության բանվոր դասակար-
գի Յեվրոպայի և Ասիայի բաղմաքանակ բարե-
կամները կաշխատեն խփել իրենց ճնշողներին,
վորոնք հանցագործ պատերազմ են պատրաստում
ամբողջ աշխարհի բանվոր դասակարգի դեմ:

Այս պատերազմը բուրժուազիայի համար ա-
մենավտանգավոր պատերազմն է լինելու: Նա
վտանգավոր կլինի վոչ միայն նրա համար, վոր

Խորհրդային Միության ժողովուրդները մահվան
գնով կպայքարեն հեղափոխության հաղթանակի
համար, նա ամենավտանգավորը կլինի բուր-
ժուազիայի համար նաև նրա համար, վոր պատե-
րազմը կլինի վոչ միայն ֆրոնտներում, այլ և
հակառակորդի թիկունքում:

ԲԱՅԻ ԲԱՑԱՍՏԿԱՆ ՁԵՎԸ

1. Խոնարհեցեք չեմ բացակայում, չեմ խոնարհում,
չեմ հուժում բաշերը ներկա, անցյալ և ապառնի ժամա-
նակներով, յեղակի և հոգնակի թվով, ներքեվում ցույց
տված ձեզով:

Ներկա
ժամանակ

Ա. հրդյոյ
ժամանակ

Ապրտոնի
ժամանակ

չեմ ուշանում

չուշացա

չեմ ուշանալու

չես ուշանում

չուշացար

չես ուշանալու

չի ուշանում

չուշացավ

չի ուշանալու

չենք ուշանում

չուշացանք

չենք ուշանալու

չեք ուշանում

չուշացաք

չեք ուշանալու

չեն ուշանում

չուշացան

չեն ուշանալու

Վարժություններ

Նրան ենք սպասում: Յես այդ բանը նոր եմ
իմանում: Դյուղը քաղաքից հեռու յե: Նա կարոտ
չի ոգնության:

6. Արտադրեցեք բալի բացասական ձեւերը.

Նա խկին բատրակ Աւյոշա Լազարեւի
պատմածից

Յես դարոց գնալու ժամանակ չունեյի և չգնա-
ցի յեր: Վաղ առավոտյան, յերբ մայրս դաշտ եր
գնում, գնում եյի և յես: Յեւ միայն այն ժամա-
նակ, յերբ գիշերն սկսվում եր կախվի, յես
անասունները գյուղն եյի քշում:

Մի անգամ գնացի կուլակ Վասիլի Տրունովի
մոտ փող ուզելու: Նա ինձ տուն չթողեց, վոնգեց:
Այդպես ել փող չտվին: Յես անասուններին արա-
ծացնում եյի արշալույսից մինչև մթնելը: Ստա-
նում եյի շատ չնչին վարձատրություն: Ամառ-
վա ընթացքում ամենաշատը յերեք ուրբի և
կես փութ հացահատիկ եյին տալիս:

ԲԱՅԻ ՀՐԱՄԱՅՈՒՆ ԶԵՎԸ

1. Արտադրեցեք ընդգծված բայերը.

1) Հոկտեմբեր

Հէյ, ջան հոկտեմբեր,

մեր ազատարար,

ցրի՛ր կայծերդ

առատ ու վառաբ:

Փոխի՛ր թեւերդ,

տուր ազատություն

ամբողջ աշխարհի

բանվոր, գյուղացուն:

Բացասական ձեւով խոնարհելիս ոժանդակ
բայն առաջ ե ընկնում և իր վերա յե առնում
բացասական մասնիկը. որինակ՝

ուշանում եմ, ուշանալու յեմ,

եմ ուշանում, չեմ ուշանալու:

Չ բացասական մասնիկը բայի հետ կպած
գրվում:

2. Ինքներդ կազմեցեք վորեւե բալի ներկալի պատ-
կերը՝ դրական և բացասական:

3. Ինքներդ կազմեցեք վորեւե բայի անցյալի պատ-
կերը՝ դրական և բացասական:

4. Ինքներդ կազմեցեք վորեւե բայի ապառնիլի
պատկերը՝ դրական և բացասական:

5. Արտադրեցեք՝ դրական բայերը բացասական դարձ-
նելով և, ընդհակառակը, բացասական բայերը՝ դրական:

2) Սեփանա լճի վրա

Այ լողա՛ հա, դե լողա՛,
առաջ գնա, իմ նավակ,
արե՛վ, արե՛վ շուշուկ
արծաթ ջրում առնորակ:
Թիակները շարժեցե՛ն՝
վճիռ ջրի յերեսին.
մարդարտի պես փայլեցե՛ք
բյուրեղները ծովային:

Հարցեր

1. Ինչո՞վ են տարբերվում ձեր արտադրած բայերի ձևերը ներկա, անցյալ և ապառնի ժամանակների բայերից:
2. Ի՞նչ են ցույց տալիս այդ բայերը:
3. Քանի՞ թիվ և դեմք ունեն:

Բայի այն ձևվը, վորը ցույց է տալիս, թե խոսողն իր խոսակցին հրամայում կամ դրդում է մի բան անելու, կոչվում է բայի հրամայական ձև:

Բայի հրամայական ձևին ունի յերկու թիվ և միայն մեկ դեմք:

Բայի հրամայական ձևի վերջին վանկի ձայնավորի վրա շեշտ է դրվում (ցրի՛ր, շարժեցե՛ք. լողա՛, լողացե՛ք):

2. Արտադրեցե՛ք բայի հրամայական ձևերն իրենց վրա դրվող անբաժան լրացումներով:

1) Շախտյորին

Խփի՛ր մուրճդ՝ համառ, ուժգին,
թող դղրդա՛ շախտի խորքում,
քանդի՛ր ուժգին կուրծքը ժայռի,
առաջ գնա՛ վեհ ու խնդուն:

2) Մայիս

Շամփա տվե՛ք, սար ու զաշտի՛ր,
ճամփա բացե՛ք մեր հյուրին.
Նա բերում է ձագեր, թիթեռ,
նախշուն որեր մեր յերկրին:

Յեթե բայի հրամայական ձևին իր վրա դրվող անբաժան լրացում ունի, շեշտը դրվում է լրացումի վրա (առաջ գնա՛):

3. Արտադրեցե՛ք հրամայական ձևերի յեզակի թիվը հոգնակի դարձնելով:

Լեզուն գնե՛ր

Սմրացրու խորհրդային յերկրի պաշտպանությունը: Որինա՛կ վերցրու հարվածայինից՝ վերացրո՛ւ ճեղքվածքը: Պատրաստի՛ր դասդ՝ Բարձրացրո՛ւ ուսման փորակը:

4. Արտադրեցե՛ք հրամայական ձևերի հոգնակի թիվը յեզակի դարձնելով:

Առողջապահական կանոններ

Պահպանեցեք մաքրութիւն: Կոտորեցեք ճան-
ճերին: Ողափոխեցեք սենյակը: Հետեւեցեք ձեր
առողջութեան:

5. Գտեք այս շարադի բառերը:

Շարադ

Յերեք տառից բաղկացած,
գտեք ծանոթ մի չորս բառ,
վոր յերբ կարդաք և տառով,
ստացվի անուն գոյական.
ն-ն փոխեցեք բ տառի,
նշանուտական բայ ստանաք,
բայց յերբ փոխեք բ-ն բ-ի,
անունս դառնա անտիպան.
բ-ն ել փոխեք, և գրեք,
կստանաք մի ուրիշ բայ:

6. Ի՞նչ տարբերութիւն կա ձախ և աջ սյունակ-
ների նախադասութիւնների մեջ:

Պարապիր լուսավոր
սենյակում:
Նստած կարդա:
Խոսիր հասկացածդ
հարցերի մասին:
Խաղա՛ բազում, բայց
ողում:

Մի՛ պարապիր մութ
սենյակում:
Պառկած մի՛ կարդա:
Մի՛ խոսիր չհասկացածդ
հարցերի մասին:
Մի՛ խաղա զատարա-
նում:

Հրամայական բայի այն ձևը, վոր ցույց
ե տալիս, վոր խոսողը խոսակցին հրամայում
ե մի բան չանել, կոչվում ե արգելական հրա-
մայական:

Արգելական հրամայականի շեշտը դրվում
ե արգելական մի բառի ձայնավորի վրա (մի՛
պատմի, մի՛ գնա):

7. Արտադրեցեք նախորդ դասի աջ սյունակի ար-
գելական հրամայական բառերը՝ հոգնակի դարձեալ:

8. Կազմեցեք կարգապահական կանոններ՝ բայերի
հրամայական ձևներով:

9. Գրեցեք պրակտաներ՝ արգելական հրամայական
բայերով:

ԲԱՅԻ ԱՆՈՐՈՇ ԶԵՎԸ

1. Արտադրեցեք այս պայմանագրից այն բառերը,
վորնք պատասխանում են ի՞նչ անել հարցին.

Առջնորդական պայմանագիր

մենք, մշակյալի անվան դրս
րոցի III խմբի սովորողներս, ի
բար հետ կնքում ենք պայմանա-
գիր հետեւյալ կետերով.

չուշանալ և չբաշակայել գա-
ւերից,

կանոնավոր կարարել գրավոր
աշխատանքները,

դասերը պարբարաւորած և մաքուր
գալ դպրոց,

ոգնել թուշերին,

դասի ժամանակ լինել ուշադիր
և լսել դասաւորումներին,

դասամիջոցներին դասարանից
դուրս գալ և ողանցիք բանալ,

պահպանել դպրոցական գույքը,

բաժանորդագրուել «Այիւններ-
կան»-ին,

պայմանագիրն արուգել յուրա-
վանչյուր ամսի վերջին:

Բայի այն ձեւը, լորը պատասխանում է
ինչ անել հարցին, կոչվում է բայի անոտե ձեւ.
որինակ՝ կարդար, գրեւ

2. Արտադրեցեք բայի անոտե ձեւերը.

Սոցմըցման անհատական
պայմանագիր

Շահում յանի անվան դպրոցի յերրորդ դաս-
րանի աշակերտ Ամալիա Շիրինյանս սոցմըցման
պայմանագիր եմ կնքում մայրիկիս հետ. պար-
տավորվում եմ կատարել հետեւյալ կետերը.

ժամանակին լինել դպրոցում,

պատրաստել դասերս և ժամանակին քնել

պահպանել դպրոցական գույքը,

դպրոցում լինել կարգապահ աշակերտ,

կատարել դասատուներին առաժները,

մաքուր պահել զրքերս, տետրակներս

և շորերս,

տանը լսել ծնողներին,

Յեւ, Վարդանուշ Շիրինյանս, վորպես Ամա-
լիայի մայր, պարտավորվում եմ.

հետեւել Ամալիայի դասերին,

լավ խնամել և կերակրել

մաքուր ուղարկել դպրոց,

կատարել դպրոցի բոլոր պահանջները,

գնել բնութեցանության զրքեր,

ամիսը մի անգամ տանել կինո,

գնել մանկական թատրոնի արձնոմենտ,

վերցնել փոխառության տոմս,

Ամալիայի համար տանը կազմակերպել ան-
կյուն:

3. Կազմեցեք և գրի առեք լողուններ բայի անո-
րոշ ձևերով ուսման վորակի բարձրացման, գիտակցա-
կան կարգապահութիւն ամրացման և ընդհանրապէս հար-
վածային աշակերտի պարտականութիւնների վերաբե-
րյալ:

ՈՐԻՆԱԿ

Մեր առջեւ դրված ե յերեք խնդիր. առաջինը՝
սովորել, յերկրորդը՝ սովորել և յերրորդը՝ սովորել:

4. Արտադրեցեք բայի անորոշ ձևերը:

Մ Ո Պ Ր - ի Պ ա տ ա ն ի Բ ա ր ե կ ա մ ն ե ռ ի
խ մ բ ա կ ն ե ռ .

Մ Ո Պ Ր - ի Պ ա տ ա ն ի Բ ա ր ե կ ա մ ն ե ռ ի աշխատանքի
բովանդակութիւնն ե՝ 1) անցկացնել գրույցներ
ինտերնացիոնալ թեմաների շուրջը, 2) կազմա-
կերպել մոպրական գրականութեան կոլեկտիվ ըն-
թերցում, 3) սարքել ինտերնացիոնալ յերեկոներ
և առափոռներ, 4) մասնակցել հեղափոխական տո-
ներին, 5) կազմակերպել ինտերնացիոնալ ան-
կյուններ, 6) պիտներներին և դպրոցականներին
մասնակից դարձնել Մ Ո Պ Ր - ի անցկացրած բո-
լոր կամպանիաներին, ցույցերին, միտինգներին,
7) նամակագրութիւն հաստատել արտասահմանի
Մ Ո Պ Ր - ի մանկատների և այլն բանտերի քաղկա-
լանափորների հետ, վորոնց շեֆութիւնը վերցրել
ե Մ Ո Պ Ր - ի տեղական կազմակերպութիւնը, 8) հա-

վաքել գրամական միջոցներ կապիտալիստական
յերկրների քաղկալանափորներին ոգնելու համար,
9) տարածել մոպրական գրականութիւն, 10) ի-
րենց ծնողներին բացատրել Մ Ո Պ Ր - ի նշանակու-
թիւնը:

5. Պատի թերթի համար մի հոդված գրեցեք ձեր
խմբի ուսման հարվածայինների մասին. նախ ընտրեցեք
վերնագիրը. աշխատեցեք, վոր այն լինի կարճ և պարզ.
ապա կազմեցեք հոդվածի պլանը, թե նախ ինչ պիտի
գրեք, հետո ինչ և ինչպէս պետք ե վերջացնեք. յերբ
պլանով եք գրում՝ վոր մի բան բաց չեք թողնում և ա-
վելորդ կրկնութիւններ չեք անում:

6. Հետեւյալ թղթակցութիւնը բաժանեցեք մասերի՝
համաձայն տրված պլանի կետերի:

Մարտնոս եւսի
«Միտեր կարւ»-ը

Միտիսի Գորկու անւան III
խմբի աշակերտները սիրում եւս
կարդալ Մեր սոցիալիստական շի-
նարարութեան, պիտներների հա-
սարակական աշխատանքների և
ուսման հարվածայինների հազո-
ղութումների մասին:

Այդ նպատակով էլ Տեր խնդիր
խորհուրդը փորձել է բոլոր աշա-
կերպներին բաժանորդագրել
«Ափոներ կանչ»-ին:

Վերջ ամբողջ խմբով խնայո-
ղական դրամարկի ախճողարու-
ներ ենթ դարչել և ամսական
խնայում ենթ թերթի բաժանորդա-
գիր:

Թղթակցութեան պլանը

Խնչ են սիրում III դասարանի աշակերտները:
Դրա համար ել Խնչ է փորձել III դասարանի
խորհուրդը:

Ինչպէս են խնայում թերթի բաժանորդագիրները:

VII. ՆԱԽԱԴԱՌՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒ- ԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ԽՈՍՔԻ ՄԱՍԵՐԻ

1. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք մեկ գծով՝ գոտ-
կանները, յերկու գծով՝ ածականները, ալիքաձևան գծով՝
բայերը:

Վարժու թյուններ

Ծագում է արեւի: Առունները խոխոջում են:
Ծառերը բողբոջ են արձակում: Մոնայ աշուն
սկսվեց: Պայծառ աստղերը փայլում են յերկնքում:
Կիր սեղանատափներով փորձում է խոտը: Կար-
միր զրոշակները ծածանվում են փողոցում: Առա-
ջավոր բանփորները բարձրացվում են կարմիր
տախտակին:

Ամեն մի առանձին վերցրած բառ կոչ-
վում է խոսքի մաս:

Խոսքի մասեր են՝ գոյականը, ածականը,
բայը, զերանունը և այլն:

2. Վերլուծեցեք հետևյալ նախադասութունները:

Թխագույն կիւն ձուռն ածում է ուրիշ թրո-
շունների բների մեջ:

Մոխրագույն նապաստակը ցողապատ մար-
գագեանում հյութալի խոտ է փորձում:

Թխաթեյ արծիվը իր բունը շինում է ամե-
նաբարձր կաղնիների գազաթներին:

Երբազգաց չղջիկը հաջողութեամբ կոտորում
է զիշերային վնասակար միջատներին:

ՈՐԻՆԱԿ

Կարմիր – ածական:

զրոշակները – գոյական, հասարակ անուն, հոգ

նակի թիվ, փորձող հոգով, ուղղական հոլով, 1 հոլովում:

ծածանվում են — բայ, ներկա ժամանակ, հոգ-
նակի թիվ, յերրորդ զեմք:

փող, ցում — գոյական, հասարակ անուն, հոգնակի
թիվ, ներգոյական հոլով, 1 հոլովում:

3. Վերլուծեցեք հետեվի ախաղասությունները:

Ուսումնական տարին վերջացավ:

Մեր դպրոցը հանդես կազմակերպեց:

Լավագույն հարվածայինները պարգևատրե-
վեցին:

Մեր խումբը մրցանակ ստացավ:

Դաստիարակներն աշակերտներին վկայական-
ներ բաժանեցին:

4. Ինքներդ ասացեք մի քանի ախաղասություն-
ներ, փորձեց մեջ խոսքի մասերը լինեն գոյական, ածա-
կան, բայ և ապա վերլուծեցեք յերկրորդ դասի ձե-
վով:

5. Բաց արեք այս դասագրքի բովանդակությունը:
Քանի հիմնական բաժին ենք անցել մինչև այժմ: Քանի
մասի յե բաժանվում ախաղասության անդամները, իսկ
քանի խոսքի մասեր ենք անցել մինչև այժմ. վճիռ եղում
ե գտնվում գոյականը և քանի գլխի յե բաժանվում. վճիռ
եղում ե գտնվում բայը և քանի գլխի յե բաժանվում:

6. Արտագրեցեք և բառերի վերելը գրեցեք խոսքի
մասերի սկզբնատառերը (գ. բ. ած. անձ. դ.).

Արեւիկ Կոչակ

Այսօր մեր դպրոցում սովո-
րական դասերը վերջացան: Ըն-
քով կակալեն քարեկան արու-
գունները: Մի քանի որից կլե-
րադառնամ չեզ մոք և միասին
կհանգստանանք մեր հովանուն
լեռներում: Մենք կբարչքանանք
ծաղկավեր բյուրները, կհանք աղ-
բյուրների գլխան գրերը, կծծենք
լեռնային քար՝ ողբ:

Առաջ՝ արաչեք եմ լավ և զար-
լավ գնահատականներ:

Ընդունիր սիրալիր բարեվ-
ներս և գերեմագին համբույրներս:

Քո յեղբայր Արեւիկան

մայիսի 15-ին 1934 թ.

Ջերմիկան

7. Արտադրեցեք այս նամակից բոլորը ներքեվում տրված համապատասխան սյուեակներում և խնքներդ լրացրեք այդ բայի բոլոր ձևները.

Ս ի ը ե լ ի Գ Ր Ի Ղ Ո Ր

Հայրդ առողջանում ես Գիշերները հանգիստ քնում ես Այժմ այլևս փառնդ չկա: Մի քանի որից հետո նա նորից կսկսի իր աշխատանքին գնար Յերեվակայել չես կարող, թե փորքան տանջվեցի այս յերկու շաբաթվա ընթացքում: Առաջին շաբաթը յես համարյա անքուն անցկացրի Այլևս չեմ խոսում հոգեկան տանջանքների մասին: Նամակներ գրի՛ր, սիրելիս, մի ծուլանա: Ի՞նչպես են գնում դասերդ:

Բարեկյանք և համբույրներ բոլորիցս

Քո մայր Արփենիկ

Մայիսի 17-ին 1934 թ.

Սեվան

Անորոշ ձևով	Ներկա	Անցյալ	Ապագա- նի	Ապագանի պարզ ձևով	Հրամա- յական ձևով	Արգե- լական ձևով

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Նախքան անձանոթ դժվար գրվող բառը գրելը

ճայեցեմ ուղղագրական բառարանը

(Չմոռանաք այբբենական կարգը՝ ա բ գ դ ե զ ը
թ ժ ի լ խ ծ կ հ ձ ղ ճ մ յ ն շ ո ու չ պ ջ ռ ս վ
տ ր ց փ ք ֆ)

Արգառ	անդամ	Արագած
աղան	անկյուն	աբեվելք
աղաւթ	անձրեւ	արեվմուտք
Աղբերջան	անորոշ	Արիստակես
աերուլան	աշակերատունի	արծիվ
Աթաբեկ	աշխատանք	արհամարհել
ածուխ	աշխատակ	արյուն
ականջ	Այտ	արշալույս
անազին	ապակի	Արուսյակ
աղյուս	ապանով	արջ
աղջիկ	ապանի	Արտավազդ
ամպ	առայժմ	առամ
այբուրեն	առանձին	աքաղաղ
այգի	առանցք	
այդտեղ	առաջագիմ	Բագու
այծ	առաջնորդ	բաղ
այնտեղ	առավուտ	բաժանորդ
այտ (բուլ)	առարկա	բակ
Անահիտ	առյուծ	բան
անասնաբույժ	ավագ	բաղաձայն
անգամ		բաղնիք

բանհոն
բամ բակ
բանակ
բանաստեղծ
բանջար
բառաչ
բառաբան
բարակ
բարդ
բարկանալ
բարձ
բացակա
բացականչել
բացատրել
բեռնավորել
բերդ
բերք
բթամատ
բժիշկ
բնակիչ
բոբիկ
բուլղիվիկ
բուլղոլին
բութ
բութակ
բութրդ
բութուա

Գաբրիել
գագաթ
Գագիկ

գաղանիք
Գալանե
գանգ
գանգուր
գանգրահեր
գառ
Գարեգին

գդալ
գդակ
գեղեցիկ
Գեվորգ
գերանդի
գիծ
գիտենալ
գիտություն
գիրկ (սաբդու)
գիրք (կադա-
լու)

գլխաբաց
գծել
գյուղ
գյուղատնտես

գնացք
գնդակ
գնդասեղ
գոյական
գոռալ

գոտի
գործ
գործադիր
գործադուլ

գործադուրկ
գործածել
գործաբան
գործիական
գործիք
գորշ
գորտ

գութան
գութլալ
Գութրգեն
գտնել
գրագետ
գրավաճառ
Գրիգոր

գրիչ
գրչահատ
գրպան
գրվածք
գրքույկ
գցել

դադար
դադգյահ
դահլիճ
դանակ
դանդաղաշարժ
Դանիել
դաշտ, գաշտա յին
դաննալ
դասագիրք
դասակարգ

դասընկեր
դաստիարակ
Դավիթ
դատարկ
դարակ
դարբին
դարձյալ
դրում
դեկտեմբեր
դեղձանիկ
դեպք
դերձակ
դիագրամ
դիակ
դիմագուրկ
դիմաց
դիտել
դուռ
դպրոց
դրոշակ

Եկեղեցականու-
թյուն
Եքսկուրսիա

գավթուղ
գանգ
գարգանալ, գար-
գացում

գարդ
գարլիներ

զգալ
զգայարան
զգաստ
զգեստ
զգույշ
զեկուցում
զուգընթաց
զույգ
զտել
զրահ
զրկանք
զրույց

ընդարձակ
ընդգծել
ընդհանուր
ընդմիջել
ընդունակ
ընդունել
ընթացիկ
ընթացք
ընթերցանու-
թյուն

ընթերել
ընկեր
ընկույզ
ընտանի
ընտիր

Թաղեղոս
թաթ
Թանաք (գրքի լուս)

Թանկագին
Թանկարան
Թաշխինակ
Թառամել
Թատրոն
Թափվել
Թեթիվ
Թելադրել
Թեկ
Թերթ
Թթու
Թիթեռ
Թղթակցել
Թմբուկ
Թնդանոթ
Թշնամի
Թոկ
Թուխս
Թուղթ
Թուփ
Թոքախտ
Թուչել
Թուչուն, Թուչուն-
ներ

Ֆամոցույց
Ճալո
ժողովուրդ
ժպիտ
ժլաշան

իւրեմ	խլուրդ	ծոծրակ
իջնել	խնունջ	ծրագիր
իսկուշն	խճուղի	ծրար
իսպառ	խմբակ	
	խնդիր	կազդուրվել
լայն	խնձոր	կազմակերպու-
լանջ	խոզանակ	թյուն
լեռ	խոհարար	կազմվածք
լիակատար	խոնարհ	կաթաս
լիճ	խոշոր	կաթված
լիովին	խոսք	կալվածատի-
լորի	խոտ	րուհի
լուծել	խորամանկ	կախադան
լույս (լուսա-	խորանարդ	կակաչ
վոր)	խորթ	կաղամբ
լուռ (անձայն)	խորհուրդ	կամուրջ
լուսամուտ	խորհրդային	կայծակ
լուսանցք	խրախուսանք	կանաչ, կանա-
լուր (սեղեկու-	խրխնջալ	չափեա
թյուն)	խիլել	կանգնել
լուրջ		կառուչուկ
լուցիկ	ուգել	կաշաղակ
	ածկ	կապերտ
խանգարել	անձադ	կապույտ
խառնուրդ	ծանրաբեռնել	կառք (կտու-
խարույկ	ծառուղի-	պան)
խեղդել	ծիծեռնակ	կասկած
խեցեւորին	ծծան	կատու
խիճ	ծղատ	կարազ
խիստ	ծնոտ	կարապետ
խիտ	ծնունդ	կալազ (կարգա-

պանոթյուն	կոտայերաւիմ	համեմատ
արհ)	կոպեկ	համերգ
կարգալ	կոնստանդին	Հայաստան
կարճ	կով	հայոց
կարմիր բանա-	կուրծք	հայտնել
կային	կուռնկ	հայցական
	կտափատ	հանգիտ
կեղծ	կտրիճ (խց)	հանդես
կենդանի	կտրիչ (կսրուղ,	հանդիպել
կենտ	կսրիյ տսամ)	հանկարծ
կենտրոն	կտրուկ	հանձն առնել
կեռաս	կրկնել	հանձնարարու-
կեցցե	կրճատ	թյուն
կիսամյակ	կրիտ	հանցանք
կիրճ	կրունկ	հաշտ
կծու	կրասեր	հաջել
կլզի		հաջող
կճեպ	հագնել	հաջորդ
կմախք	հաղթել	հասկ
կնիք (կնքել)	հաճախ	հաստ
կոյեղիա	Համազասպ	հասցե
կոյեկտիվ	համազարկ	հավատարիմ
կոյեկցիա	համակրանք	հատիկ
կոյունտեսու-	համաձայն	հարված
թյուն	համաշխարհա-	հարբուխ
կոկորդ	յին	հարգ (դարձան)
կոկորդիլոս		հարթ
կողմնացույց	համառոտ	հարկ
կողպեք	համարձակ	հարկ
կոմյերիաւիան	համարյա	հարյուր
կոմունա	համբերել	հարվածային
կոշտ	համբույց	հեծանիվ

հեծելադոր	հորթ (կովի	ճարպ
հեղափոխու-	ձագ)	ճարպիկ
թյուն	հրահանգ	ճեղքվածք
հեղեղ	հրամայական	ճիշտ
հեռագիր	հրանտ	ճիշ
հետզհետե	հրաչյա	ճիպոտ
հեքիաթ	հրապարակ	ճնճողուկ
հիանալ	հրաքան	ճորտ
հինգ	հրդեհաշեջ	ճուտ
հիշել	հրյա	ճպուռ
հիվանդ		
հմուտ	ձախ	մահնակալ
հյուսթ	ձեռնոց	մայել
հյուսիս	ձի	մայիս
հնարագետ	ձկնորս	մանգաղ
հնգամյակ	ձյուն	մանկապարտեզ
հնձել	ձնծաղիկ	մառախուղ
հնչյուն (պարգ	ձրի	մասշտաբ
ձայն)		մատիտ
հնչուն (հնչող,	ղեկ	մատչելի
ձայն հանող)	ղողանջել	Մարգարիտ
հողի		մարդ (մարդ-
հողնակի	հազար	կաց)
հողնել	ճակնդեղ	Մարիամ
հող	ճահիճ	մարտ (ասիս,
հողված	ճամբար	կռիվ)
հոկտեմբեր	ճամպուռ	մեծատառ
հոսել	ճանաչել	մեղր
հոտ (հոսած)	ճանապարհ	Մեսրոպ
հորդ (վարար)	ճանճ	մերկանալ
	ճառագայթ	միակ

միայն	յերեկույթ	շարադրու-
միլիցիոներ	յերեսուն	թյուն
միմիայն	յերկինք	շարքացան
մյակել	յերեսսբիչ	շեշտ
մկրատ	յերկրագործ	շինարարու-
մյուս	յերկրաշարժ	թյուն
մոտիկ	յերրորդ	շղթա
մութ	յոթ	շնորհակալ
մուտք	յուղ	շրուկ
մութ		շյակ
մութալ	նավթ	շոշափել
մրթյալ	նախագահ	շուն
մրջյուն	նախագահու-	շտապ
մրցանակ	թյուն	շրթունք
	նամակ	
յեզակի	նայել	ոգնել
յեզանակ	նախ	ոգոստոս
յեղբայր	նարինջ	ող
յեղան	ներդոյական	ոժանդակել
յեղյամ	ներքնակ	ոձ
յեղջերու	նժույգ	ոձիք
յեղջուր	նկարչույթյուն	որակաբե
յենթակա	նյարդ	որապահ
յեռանդ	նյույթ	
յերամ	նոյեմբեր	ոթսուն
յերաշտ	նորեկ	ուղղագրու-
յերբ	նորոգել	թյուն
յերբ	նուրբ	ուղղական
յերեկ (անցյալ	նվագ	ուղղակի
որբ)		ուղղանկյուն
յերեկո	նապիկ	ուղտ

ուսկան
ուսուցիչ
ուրագ

չառանքի
չղջիկ
չմուշկ
չոր
չորորդ
չիտի

պահանջ
պահեստ
պայթիկ
պայծառ
պայման
պայտակ
պատրաստ
պարտաճանաչ
պիկոկ
պիտներ
պղպեղ
պտուղ
պտույտ

ջինջ
ջութակ
ջրաղաց
ջրվեժ

նազնական

ռետին
ռութի
ռումբ

սագ
սանր
սառն
Սարգիս
սարդ
սենյակ
սերմագալիչ
սեպտեմբեր

սկիզբ
սկյուռ
սմբակ
Սմբատ
սյուն
սողալ
սողիալիստա-
կան

սուրճ
սպիտակ
սպունգ
ստամոքս
ստանալ
ստացական
Ստեփան
ստիպել
ստորոգյալ
ստույգ

վագր

վաղգեն
վաթսուկ
վախճան
վահագ
վաղ
վախնակ
վալրիյան
վաչագան
վարագույր
վարարել
վարդ
վարդան
վարդանուշ
վարդուհի
վարչություն
վարունգ
վերջակետ
վորդ
վորթ (խաղողի
բույս)

վորոտ
վորպեսզի
վատահ

սախսակ
տարեգարձ
տարիք
տարրական
տաք
տգեղ
տգետ

տետրակ
Տիգրան
տրական
տրակտոր
Տրդատ

րոպե
րոպեյական

ցած
ցածր
ցայտուն
ցանկ
ցանց
ցատկել
ցերեկ
ցնցուղ
ցուրտ (ցըր-
տում է)
ցուցահանդես

փաթեթ
փախչել
փակ
փակուղի
փայլակ
փայտ
փայտիկ
փարոս
փափուկ
փեթակ
փեղկ
փետուր
փետրվար
փոթորիկ
փողկապ
փոստ
փորձ
փոցիս
փունջ
փչել

փրփուր
փաղհան
քաղցր
քայլվածք
քանակ
քանդել
քանոն
քառակուսի
քառյակ
քառորդ
քարտեզ
քարտուղար
քերականու-
թյուն
քրտինք
Փաբրիկ
Փիղկուլտուրա
Փլորա
Փուրղոն

Ս. ՆՍԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

62

- I. ՅԵՆԹԱԿԱՆ ՅԵՎ ՍՏՈՐՈԳՅԱԼԸ ՆՍԽԱ-
ԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ 3
- II. ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆՍԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ 12

Բ. ԽՈՍՔԻ ՄԱՍԵՐ

- III. ԳՈՅԱԿԱՆ 25
- Հատուկ և հասարակ անուան 34
- Գոյականների թիվը 43
- Գոյականների փոփոխող հոգը 47
- Գոյականների հոլովները 54
- Գոյականների I, II և III հոլովումները 71
- IV. ԱԾԱԿԱՆ 81
- V. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ 91
- VI. ԲԱՅ 98
- Բայի դեմքը և թիվը 101
- Բայի ժամանակները՝ ներկա, անցյալ
 և ապառնի 107
- Բայի բացասական ձևը 121
- Բայի հրամայական ձևը 123
- Բայի անորոշ ձևը 127
- VII. ՆՍԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ
 ԸՍՏ ԽՈՍՔԻ ՄԱՍԵՐԻ 132

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ 137

ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲ. 20 ԿՈՊ.
ԿԱԶՄԸ 30 ԿՈՊ.

М. ГАСПАРЯН
АРМЯНСКИЙ ЯЗЫК

(грамматика, правописание, развитие речи)

Часть II

Для 2-й группы начальной школы

Гиз. ССР Армени, Эривань, 1934